

Arviointikertomus 2022

Kirkkonummen kunnan tarkastuslautakunta

Kunnanvaltuustolle
3.5.2023

Sisällysluettelo

1.	Tarkastuslautakunnan toiminta	1
1.1	Kokoonpano	1
1.2	Tarkastuslautakunnan tehtävät ja toiminta.....	1
2.	Yhteenveto arviointikertomuksen johtopäätöksistä ja suosituksista.....	3
3.	Tarkastuslautakunnan edellisen vuoden arviointihavaintojen käsittely	5
4.	Arvio talouden tavoitteiden toteutumisesta	10
4.1	Talouden strategiamittarit	13
5.	Investoinnit	16
5.1	Toteutuneet investoinnit	17
6.	Arvio toiminnan tavoitteiden toteutumisesta	20
6.1	Yhteiset palvelut	20
6.2	Perusturvalautakunta	21
6.3	Sivistyksen ja vapaa-ajan palvelualue	23
6.4	Yhdyskuntatekniikan palvelualue	27
6.5	Kirkkonummen Vuokra-asunnot Oy	30
7.	Arviointivuoden painopistealueet	32
7.1	Kunnan henkilöstö	32
7.2	Riskienhallinta ja sisäinen valvonta	34
7.3	Kirkkonummen vesi	35

1. Tarkastuslautakunnan toiminta

1.1 Kokoonpano

Tarkastuslautakunnan jäseninä ja heidän henkilökohtaisina varajäseninään ovat kertomusvuonna toimineet:

Varsinainen jäsen	Henkilökohtainen varajäsen
Ulla Seppälä, puheenjohtaja	Vesa Hirvonen
Jerri Kämpe-Hellenius, varapuheenjohtaja	Eja Björkqvist
Katri Aula	Kimmo Collander
Sea Eklund	Miira Heiniö
Saara Mattero	Sami Sailo
Birkitta Salonen	Ramon Dibbets
Teppo Suontakanen	Sisko Päiviö-Laitinen
Matti Tanskanen	Juha Isotupa
Tuomo Tiitinen	Elina Malmberg

Taulukko 1: Tarkastuslautakunnan kokoonpano

Tarkastuslautakunnan jäsenten esteellisyydet ja sidonnaisuudet

Tarkastuslautakunnan jäsenet ovat ilmoittaneet seuraavat esteellisyydet ja sidonnaisuudet:

2. Ulla Seppälä, kunnanvaltuutettu
3. Jerri Kämpe-Hellenius, kunnanvaltuutettu
4. Katri Aula, ei sidonnaisuuksia
5. Sea Eklund, Kirkkonummen vesi liikelaitoksen johtokunnan varajäsen, Keskusvaalilautakunnan varajäsen, Kiinteistötoimituksen uskottu mies
6. Saara Mattero, ei sidonnaisuuksia
7. Birkitta Salonen, Pomoväst rf hallituksen jäsen
8. Teppo Suontakanen, käräjäoikeuden lautamies
9. Matti Tanskanen, ei sidonnaisuuksia
10. Tuomo Tiitinen, Palvelukeskussäätiön hallituksen varajäsen

1.2 Tarkastuslautakunnan tehtävät ja toiminta

Tarkastuslautakunnan tehtävät määritellään kuntalain 121 §:n mukaisesti seuraavasti:

1. valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat;
2. arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla;
3. arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää;
4. huolehtia kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta;
5. valvoa 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi;
6. valmistella kunnanhallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi.

Tarkastuslautakunta laatii arviointisuunnitelman ja antaa valtuustolle kultakin vuodelta arviointikertomuksen, jossa esitetään arvioinnin tulokset. Vuonna 2022 tarkastuslautakunnan arvioinnin painopistealueina olivat perusturvan toimiala, sisäinen valvonta ja konsernivalvonta, Kirkkonummen Vesi-liikelaitos ja henkilöstö ja työhyvinvointi.

Tarkastuslautakunta on tehtävänsä suorittamiseksi perehtynyt vuoden 2022 talousarvioon ja vuosien 2023-2024 taloussuunnitelmaan, vuoden 2022 tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen, tilintarkastuksen raportteihin sekä muihin kunnan asiakirja-aineistoihin. Tarkastuslautakunta on kuullut kunnanhallituksen puheenjohtajaa, johtavia viranhaltijoita ja työntekijöitä sekä tutustunut valittuihin painopistealueisiin. Tarkastuslautakunta on kokoontunut 9 kertaa koskien vuoden 2022 arviointia. Tarkastuslautakunta on kuntalain mukaisesti valvonut sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattanut ilmoitukset valtuustolle tiedoksi.

Lakisääteisen tilintarkastuksen on suorittanut KPMG Julkistarkastus Oy. Vastuunalaisena tilintarkastajana on toiminut JHT, HT Kirsi Sova. Tarkastuslautakunnan sihteerinä on toiminut JHT, KHT Outi Koskinen. Tilintarkastaja on esittänyt tarkastussuunnitelman ja antanut lautakunnalle kaksi raporttia vuoden 2022 tilintarkastuksesta sekä esitellyt tarkastuksen havainnot lautakunnan kokouksessa.

2. Yhteenveto arviointikertomuksen johtopäätöksistä ja suosituksista

1

Henkilöstö

Kirkkonummen kunnan uusimman strategian 2022–2023 mukaan ”Kirkkonummen kunta on haluttu ja pidetty työpaikka. Osaava henkilöstö on mukana muutoksessa ja voi hyvin työssään”.

Kunnassa on henkilöstön työhyvinvointia kartoitettu vuosittaisella työhyvinvointikyselyllä. Tämän lisäksi on toteutettu esihenkilöille kysely. Positiivista työhyvinvointikyselyn tuloksena oli, että työn tekemisen raamit, eli tavoitteet, oman osaamisen hyödyntäminen sekä luottamus työntekijää kohtaan on koettu positiivisena. Esihenkilöille suunnatun kyselyn tuloksena positiivista oli, että esihenkilöt kokevat olevansa sitoutuneita työhönsä, heillä on hyvä näkyvyys alaisten työhyvinvointiin ja työkykyyn sekä he kokevat osaamisen olevan sopivaa suhteessa työn vaatimuksiin. Työhyvinvointikyselyn ja esihenkilöille suunnatun kyselyn tuloksena kehittämistarpeet kohdistuvat johtamiseen sekä esihenkilöiden ohjaamiseen.

Merkittävimpana kaikkia palvelualueita yhdistävänä haasteena on tunnistettu olevan vaihtuvuus ja rekrytointi. Kunnassa on ryhdytty kehittämään rekrytointia. Keskitetyn henkilöstöyksikön kehittämistoimien ohella palvelualueilla on itsenäisesti lähdetty kehittämään henkilöstöjohtamista.

Strateginen tavoite haluttuna ja pidettynä työpaikkana tunnistettuihin vaihtuvuuden ja rekrytoinnin haasteisiin nähden, vaatii systemaattisia koko kunnan tasoisia kehittämistoimia. Kunnassa ei ole arviointihetkellä henkilöstöjohtamista ohjaavaa politiikkaa/ohjelmaa/suunnitelmaa, johon olisi kirjattu kunnan strategiasta johdetut henkilöstön kehittämisen tavoitteet ja toimenpiteet.

Tarkastuslautakunta suosittelee, että Kirkkonummen kunnassa laaditaan strategiseen tavoitteeseen kohdistettu henkilöstöohjelma, johon on kootusti kirjattu henkilöstön kehittämisen tavoitteita ja toimenpiteitä, joita kunnan johtamisessa tulee hyödyntää.

2

Talous

Ennakoimattomuus kulujen kehittämisessä on vuosi vuodelta lisääntynyt. Korona on vaikuttanut erityisesti perusturvan palvelualueen menojen kehitykseen. Talousarviota muutettiin tilikauden aikana. Toimintakulut ylittyivät 11,5 milj. eurolla alkuperäiseen talousarvioon verrattuna ja 3,5 milj. eurolla muutettuun talousarvioon verrattuna. Talouden tavoitteet toteutuivat muutettuun talousarvioon verrattuna toimintakuluja lukuun ottamatta.

Ennakoimattomuus kulujen kehittämisessä on kohdistunut erityisesti vuonna 2022 perusturvan palvelualueelle. Perusturvan palvelualueella toimintakate ylitti alkuperäisen talousarvion 7,2 milj. eurolla ja muutetun talousarvion 44 084 eurolla. Muut palvelualueet pysyivät alkuperäisessä talousarviossa.

Tilikauden tulos oli ylijäämäinen Hyvinvointialuekeskuksen myyntivoiton vuoksi. Kuuden vuoden tarkastelujakson aikana kunta on tehnyt ylijäämäisen tuloksen kertaluontoisten avustusten tai myyntivoittojen vuoksi. Omavaraisuusasteen ollessa ainakin seitsemänä vuonna heikko, kunta on riippuvainen ylijäämäisestä tuloksesta. Talousarvio 2023 ja taloussuunnitelmavuodet 2024–2025 on suunniteltu ylijäämäisiksi, mutta tilinpäätöksessä on kuvattu tulevaa kehitystä, joka sisältää epävarmuuksia. Vaikka kuntaan jäävät palvelualueet ovat menokehityksiltään ennakoitavampia, sisältyy myös niiden toimintaan epävarmuuksia kuten tulevat kunta-alan palkkaratkaisut ja valtionosuudet hyvinvointialueuudistuksen jälkeiselle ajalle. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että strategian

mukaisesti talouden tasapainottamiseen kiinnitetään huomiota myös hyvinvointialueuudistuksen jälkeen.

Tarkastuslautakunta suosittelee edelleen, että tarkennettu talouden tasapainottamissuunnitelma laaditaan vuoden 2023 aikana.

3

Investoinnit

Tilinpäätöksessä on selkeästi kuvattu talonrakennusinvestointien toteutumista aikataulun, taloudellisen tilanteen ja tavoitteiden toteutumisen näkökulmista.

Investointikustannukset vuonna 2022 ovat olleet yhteensä 25,8 milj. euroa. Tulorahoitukseen nähden investointikustannukset ovat olleet maltillisia. Tulorahoitus on riittänyt kattamaan poistot ja arvonalentumiset sekä investoinnit. Investointikustannukset ovat vuonna 2022 olleet pienimmillään neljän vuoden tarkastelujakson aikana (2019–2022). Muutettuun talousarvioon nähden merkittäviä ylityksiä ei tullut, sen sijaan merkittäviä alituksia ilmeni. Investointihankkeiden edistäminen on hidastunut henkilöstövajeiden vuoksi. Seuraavien 3–4 vuoden aikana on neljä merkittävää investointia toteutusvaiheessa.

Koska investointitahti jatkuu lähivuodet korkealla tasolla, tulorahoitus ja toimintakate puolittuvat hyvinvointialueuudistuksen myötä ja talouden tasapainottaminen on määritetty strategisesti tavoitteeksi, **tarkastuslautakunta suosittelee edelleen**, että kunnassa asetetaan hyvinvointialueuudistuksen jälkeiselle ajalle vuosittainen investointitaso (euromääräinen arvio investointikustannuksista, joka on tulorahoitukseen nähden kestäväällä tasolla).

4

Viestintä

Uudessa kuntastrategiassa on yhdeksi tekijäksi onnistuneen strategian toteuttamiseksi määritetty *osallistuminen ja viestintä toimivat*. Tämä tarkoittaa sitä, että viestintää tehostetaan sekä viestitään avoimesti ja oikeille kohderyhmille oikea-aikaisesti.

Tarkastuslautakunta toteaa, että kahdensuuntaiselle viestinnälle on selkeä tarve.

Tarkastuslautakunta suosittelee, että kunnassa laaditaan selkeä koko kuntaa poikkileikkaava viestintäsuunnitelma, joka johdetaan toimintaan.

3. Tarkastuslautakunnan edellisen vuoden arviointihavaintojen käsittely

Kunnanhallitus on antanut tarkastuslautakunnalle vastineet vuoden 2021 arviointikertomuksen havaintoihin ja suosituksiin. Tarkastuslautakunta on esittänyt arviot suositusten toteutumisesta.

Tarkastuslautakunnan suositus	Kunnanhallituksen vastine	Tarkastuslautakunnan arvio suosituksen toteuttamisesta
Talouden tasapainottamissuunnitelma		
<p>Tarkastuslautakunta suosittelee, että tarkennettu talouden tasapainottamissuunnitelma laaditaan vuoden 2022 aikana.</p>	<p>Kehystavoite vuodelle 2023 on annettu siten, että tulos jää 7,4 milj. euroa ylijäämäiseksi. Kehyksen antamisen yhteydessä kunnanhallitus edellytti lisäsäästöjä 2,6 milj. euron verran, jotta tulos jäisi 10 milj. euroa ylijäämäiseksi vuonna 2022. Palvelualueille on annettu kehyksen mukainen velvoite vuoden 2023 talousarvioesityksen tekemiseksi. Tässä onnistuminen vaikuttaa tulevien vuosien tasapainotustarpeeseen. Varmaa on tulorahoituksen puolittuminen.</p>	<p>Vuonna 2022 toimintakulut ylittivät muutetun talousarvion 3,5 milj. euroa. Alkuperäistä talousarviota muutettiin tilikauden aikana siten, että alijäämää kertyi yhteensä 10,8 milj. euroa. Hyvinvointikeskus saatiin tilikauden aikana myytyä, jonka seurauksena kunnan tilikauden tulos oli ylijäämäinen 12,7 milj. euroa. Tilinpäätöksessä esitetyn mukaisesti ilman Hyvinvointikeskuksen myynnistä toteutunutta myyntivoittoa yhteensä 14,3 milj. euroa tulos olisi ollut alijäämäinen.</p> <p>Kunnan uudessa strategiassa, joka on laadittu vuosille 2022–2023, on yhtenä onnistumisen tekijänä määritetty, että tasapainotamme talouttamme.</p> <p>Talouden tasapainottamista pyritään tekemään asettamalla kehykset, joiden raameissa talousarvioita on laadittava. Kehystavoitteiden toteutuminen edellyttää kulurakenteiden selvittämistä ja konkreettisten säästötoimenpiteiden määrittämistä. Jotta kulukehitystä saadaan tasapainotettua, talouden tasapainottamissuunnitelma on suositeltavaa tehdä.</p> <p>Tarkastuslautakunnan suositus talouden tasapainottamissuunnitelmasta on edelleen voimassa.</p>

Hyvinvointialueuudistuksen vaikutukset kunnan investointitasoon		
<p>Tarkastuslautakunta suosittelee, että hyvinvointialueuudistuksen vaikutukset kunnan investointitasoon selvitetään ja viestitään investointitaso asiaankuuluville lautakunnille, hallitukselle ja valtuustolle. Ajantasainen viestintä hyvinvointialueuudistuksen vaikutuksista kunnan investointikyvykkyyteen on tärkeää, jotta päätöksentekijät saavat riittävästi tietoa vuoden 2022 aikana investointipäätösten tekemiseen.</p>	<p>Valtuuston talousarvioseminaarissa 2.9.2022 esiteltiin skenaarioita valmisteltujen kolmen suuren kouluhankkeen (Nissniku, lukiokampus ja Kantvik) toteuttamisen ajankohdan vaikutuksista kunnan talouden tasapainoon. Investointien poistojen merkitys kaksinkertaistuu tulo-rahoituksen puoliintuessa. Hyväksytty Gesterbyn kouluhankkeen kustannusarvion ja myös rahoituskustannusten kasvu tarkoittaa toimintakatteeseen lisäystä alkuperäiseen arvioon nähden. Hankkeiden toteuttaminen merkitsee lainakannan merkittävää kasvua ja rahoituskustannusten kasvua korkotason noustessa. Tämän vuoden aikana on tarkoitus arvioida kouluhankkeiden kiireellisyyttä tilaamalla kunnan osaluokohtainen, ikäryhmittäinen väestösuunnitelma.</p>	<p>Kunnassa on tehty skenaarioita ja selvitetty investointien toteuttamisen vaikutuksia kunnan talouden tasapainoon. Hyvinvointialueuudistuksen vaikutuksia kunnan investointitasoon on selvitetty. Hyvinvointialueuudistuksen jälkeistä kunnan kestävä investointitasoa ei ole arviointihetkellä määritetty.</p> <p>Tarkastuslautakunta suosittelee edelleen, että kunnassa asetetaan hyvinvointialueuudistuksen jälkeiselle ajalle vuosittainen investointitaso (euromääräinen arvio investointikustannuksista, joka on tulo-rahoitukseen nähden kestävällä tasolla).</p>
Ennakoiva korjaustyö		
<p>Tarkastuslautakunta suosittelee, että ennakoivaan korjaustyöhön panostetaan.</p>	<p>Kunta panostaa sekä kiinteistöjen että infraomaisuuden ennakoivaan korjaustyöhön jatkossa entistä vahvemmin. Kunnan vuosittaisissa talousarvioissa on osoitettu kiinteistöjen korjausohjelman määräraha, joka on vuonna 2020 ollut 1,5 milj. euroa ja vuosina 2021-2022 kaksi miljoonaa euroa. Lisäksi energiatehokkuus-hankkeisiin on viime vuosina osoitettu 0,4 milj. euroa vuosittain. Korjausohjelmaa on kuitenkin saatu toteutettua vajaasti pääasiassa henkilöstövajeen takia. Ennakoivan kunnossapidon kannalta on olennaista varmistaa, että kunnassa on riittävät henkilöresurssit korjausohjelman ja kiinteistöjen kunnossapidon toteuttamiseen. Toimitilapalveluissa on käynnissä avoinna olevien virkojen rekrytointeja ja tarkoitus on saada henkilöstöorganisaatiota vahvistettua syksyn 2022 aikana.</p>	<p>Tarkastuslautakunta toteaa, että kunnassa on huomioitu ennakoivan korjaustyön merkitys ja rahoitusta korjaukseen ja energiatehokkuuden lisäämiseen on määritetty. Henkilöstövajeen johdosta syntyneitä haastetta korjausohjelman toimeenpanemiseksi on suunniteltu ja toteutettu vaihtoehtoisilla toimintamenettelyillä, kuten elinkaarimallilla, jossa kunnossapitovastuu jää määritellyksi ajaksi urakoitsijalle.</p>

	<p>Toimitilapalveluissa on myös käynnissä kunnan kiinteistöjen pitkän tähtäimen kunnossapito-suunnitelmien kehittämistyö. Yksi tapa varmistaa kiinteistöjen suunnitelmallista kunnossapitoa on uusien rakennushankkeiden toteuttaminen elinkaarimallilla, jossa kiinteistön kunnossapito-vastuu jää määrittelyksi ajaksi urakoitsijalle. Kunnassa uusia rakennushankkeita on toteutettu ja päätetty toteuttaa elinkaarimallilla. Kunnan palveluverkkosuunnitelma päivitetään syksyllä 2022 ja jatkossa on tarkoitus, että kiinteistöjen peruskorjaukset yhteensovitetaan myös palveluverkkosuunnitelman kanssa. Infraomaisuuden osalta talousarvion 2023 investointiosassa on tarkoitus osoittaa määrärahoja myös saneerausinvestointeihin.</p>	
Toiminnan tavoitteiden asettaminen ja toteutumisen kuvaaminen		
<p>Tarkastuslautakunta suosittelee, että tavoitteiden asettamisessa ja toteutumisen kirjaamisessa kiinnitetään edelleen huomiota siihen, mitä vaikutuksia tavoitteen toteuttaminen on synnyttänyt kunnan elinvoimaisuuteen ja kuntalaisten hyvinvointiin yms.</p>	<p>Tavoitteiden asettamisessa pyritään ottamaan huomioon liittymät elinvoimaan ja hyvinvointiin. Tämä voidaan todentaa hankitun talousarvion valmistelujärjestelmän avulla, joka yhdistää sitovat tavoitteet asianomaiseen strategiseen tavoitteeseen.</p>	<p>Tavoitteiden asettamiseen on kiinnitetty huomiota ja niiden toteuttamisen kuvaamiseen on panostettu.</p> <p>Suuri osa toiminnan tavoitteista on asetettu siten, että niistä on pääteltävissä tavoitetaso ja mittarit määritetty. Myös suunniteltuja sekä tehtyjä toimenpiteitä on listattu selkeästi tavoitteiden toteutumisen kuvauksiin.</p>
Sisäisen tarkastuksen järjestäminen kunnassa		
<p>Tarkastuslautakunta suosittelee, että kunnassa organisoidaan sisäinen tarkastus. Sisäisen tarkastuksen avulla viestitään johdolle palveluissa, toiminnoissa /prosesseissa esiintyvistä haasteista ja mihin kehittämistoimenpiteitä tulisi kohdentaa.</p>	<p>Yhteisten palveluiden organisaatiosta tehtiin konsulttiselvitys ja siihen perustuen selvitetään, miten tarpeet ja henkilöstöresurssit voidaan yhteensovittaa. Selvityksen tekemistä on hidastanut hyvinvointiuudistuksen valmistelun vaatima työpanos sekä avaintehtävien sijaisjärjestelyt ja tästä johtuva resurssien puute. Selvityksessä katsotaan myös, voidaanko sisäisen tarkastajan resurssia löytää nykyisestä organisaatiosta.</p>	<p>Sisäistä tarkastusta ei ole järjestetty kunnassa.</p> <p>Tarkastuslautakunnan suositus on edelleen voimassa.</p>

Sisäinen valvonta		
<p>Tarkastuslautakunta suosittelee, että toimintakertomuksessa esitetään kunnan merkittävimmät tavoitteita uhkaavat tai toisaalta mahdollistavat riskit/mahdollisuudet konkreettisesti. Lisäksi tarkastuslautakunta suosittelee, että kunnassa laaditaan riskienhallinnan nykytilan kuvaus, jonka avulla arvioidaan riskienhallinnan kehittämistarpeita ja -toimenpiteitä. Kehittämistoimenpiteitä arvioitaessa on hyvä muistaa sisäisen valvonnan kokonaisuus.</p>	<p>Uudessa talousarvion valmistelujärjestelmässä sisällytetään talousarvioon merkittävimmät ja todennäköisimmät toiminnalliset, taloudelliset ja ulkoiset riskit, joista johdetaan sisäisen valvonnan suunnitelmat toimielinten käyttösuunnitelmissa.</p>	<p>Vuonna 2022 on päivitetty kunnan riskienhallinnan periaatteet ja sisäisen valvonnan ohjeet.</p> <p>Toimintakertomuksessa on kuvattu kunnan merkittävimmät riskit.</p> <p>Hankitun valmistelujärjestelmän avulla riskienhallintaa on mahdollista toteuttaa suunnitellusti ja systemaattisesti.</p>
Ajantasainen kuntalaisviestintä		
<p>Tarkastuslautakunta suosittelee, että tulevaisuudessa kaikki toimielimet huomioisivat ajantasaisen kuntalaisviestinnän merkityksen nykyisissä ja tulevaisuudessa muutoksissa.</p>	<p>Kunnan viestinnässä on viime aikoina koronasta tiedottaminen vienyt aikaa muulta tiedottamiselta, joten muuta tiedottamista voidaan nyt kuntalaisille tehostaa. Hyvinvointialueuudistuksen ei pitäisi näkyä kuntalaisten saamista palveluissa ja yleistä tiedottamista asiasta on tiedotusvälineissä ollut. Hyvinvointikeskuksen avautuminen merkitsee kunnan asukkaille kylläkin merkittävää muutosta. Kunnan talouden suhteen uudistuksen päävaikutukset ovat tiedossa, mutta lopullinen vaikutus on tiedossa vasta ensi vuoden puolella. Kuntalaistiedottamista talousvaikutuksista on hyvä tehdä viimeistään talousarvioesityksen julkaisun yhteydessä.</p>	<p>Uudessa kuntastrategiassa on yhdeksi tekijäksi onnistuneen strategian toteuttamiseksi määritetty <i>osallistuminen ja viestintä toimivat</i>. Tämä tarkoittaa sitä, että viestintää tehostetaan sekä viestitään avoimesti ja oikeille kohderyhmille oikea-aikaisesti.</p> <p>Tarkastuslautakunta toteaa, että strategiaan kuvatut viestintää kuvaavat tavoitteet vaativat koko kunnan kattavaa suunnitelmallisuutta viestintään.</p>

Kunnanvaltuuston toivomusponsi		
<p>Tarkastuslautakunnan tekemän arvokkaan työn jatkotoimien edistämiseksi kunnanhallituksen olisi hyvä aikatauluttaa vastineessaan tarkastuslautakunnan suosittelujen toimenpiteiden toteutus. Jos kunnanhallitus kokee, että kyseistä suositusta ei nähdä tarpeelliseksi toteuttaa, olisi tämä näkemys myös hyvä kirjallisesti perustella vastauksessa. Hyvinvointialuemuutos aiheuttaa suuren pudotuksen kunnan verotuloissa tuleville vuosille aiempaan nähden, mistä syystä erityistä huomiota olisi syytä kiinnittää arviointikertomusten edellisiltä vuosilta vielä avonaisien, taloudenpitoon liittyvien suositusten aikataulukseen, kuten esimerkiksi kunnan talouden tasapainottamissuunnitelmaan, sisäisen valvonnan prosessien kehittämisessä tukevan sisäisen tarkastuksen organisointiin ja resursointiin, sekä kunnan velkamäärän systemaattiseen hallinnointiin ja riskienhallintaan liittyvien toimenpiteiden toteuttamiseen.</p>	<p>Kunnanvaltuuston toivomusponnen osalta tulee katsoa, miten ja millä aikataululla talouden resurssit riittävät mittavan investointiohjelman toteuttamiseen ja saadaanko käyttötalouden kustannuksia vähennettyä tai tuloja lisättyä annettujen kehystavoitteiden mukaisesti. Epävarmuustekijöitä on paljon kuten energian hinta ja muu inflaatiokehitys, ehdollinen palkkaratkaisu, korkotason kehitys, jotka voivat vaatia lisätoimenpiteitä. Lisäksi valtion uudet velvoitteet ja riittävä lisäkustannusten tai tuloleikkausten korvaaminen ovat tärkeitä osatekijöitä tulevan talouden tasapainon saavuttamisessa. Toisaalta Kuntaliiton uusin verotuloennuste ennakoi vuoden 2022 verotuloja 7,5 milj. euroa enemmän kuin talousarvioon varattiin ja todennäköisesti lausunnolla ollut koronatukiasetus vähentäisi toteutuessaan perusturvan toimintakatetta arviolta 2,7 milj. euroa ja lisäsi vastaavasti tulevia valtionosuuksia.</p>	<p>Tarkastuslautakunta toteaa, että toivomusponnista ei ole arviointihetkellä (kevät 2023) toteutettu.</p>

4. Arvio talouden tavoitteiden toteutumisesta

Talouden tavoitteet toteutuivat tilikauden osalta muutettuun talousarvioon verrattuna toimintakuluja lukuun ottamatta. Toimintakulut ylittyivät 11,5 milj. eurolla alkuperäiseen talousarvioon verrattuna ja 3,5 milj. eurolla muutettuun talousarvioon verrattuna. Toimintakulujen ylitys on seurausta toimintaympäristössä tapahtuneista ennalta-arvaamattomista tapahtumista sekä edelleen koronasta aiheutuneista kustannuksista. Ennakoimattomuus kulujen kehittymisessä on vuosi vuodelta lisääntynyt. Toimintakate on kunnanvaltuuston päätöksellä valtuustoon nähden sitova. Toimintakate ylitti alkuperäisen talousarvion 4,7 milj. eurolla, mutta alitti muutetun talousarvion 3,3 milj. eurolla. Taulukossa 3 on esitetty talouden tavoitteiden toteutuminen.

Tavoitteiden toteutumisen arvioinnissa on käytetty kolmiportaista arviointiasteikkoa. Tavoitteiden ja niiden toteutumisen arviointi on esitettyinä taulukossa 2.

++	Tavoite on toteutunut
+	Tavoite on toteutunut osittain
-	Tavoite ei ole toteutunut

Taulukko 2: Tavoitteiden toteutumisen arviointiasteikko

	Alkuperäinen talousarvio	Muutettu talousarvio	Toteuma	EROTUS (muutettu talousarvio)	ARVIO
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	2,3 milj. €	-5,7 milj. €	12,7 milj. €		++
Toimintakulut*	267,1 milj. €	275,2 milj. €	278,7 milj. €	-3,5 milj. €	-
Toimintakate*	237,4 milj. €	245,4 milj. €	242,1 milj. €	+3,3 milj. €	++
Verotulot	215,5 milj. €	215,5 milj. €	223,2 milj. €	+7,7 milj. €	++

Taulukko 3: Talousarvion tavoitteiden toteutuminen

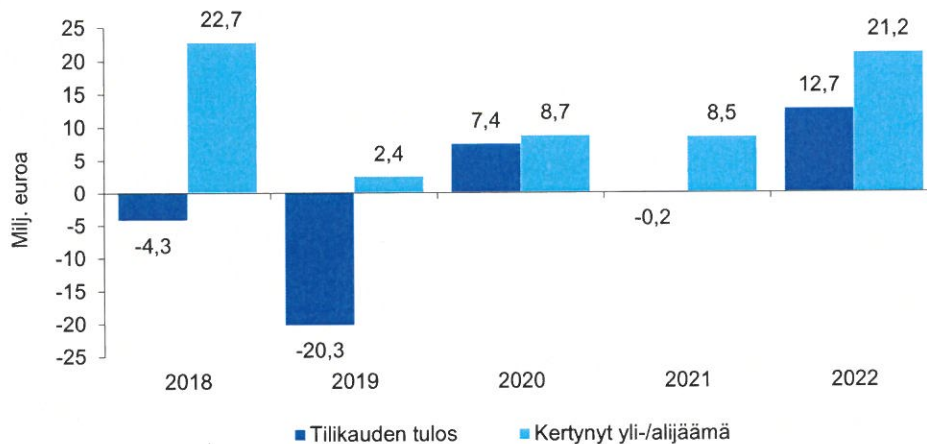
* toimintakulut ja toimintakate on otettu tuloslaskelmaosan toteumavertailun mukaisesti ja toimintakulut sisältävät sekä sisäiset että ulkoiset erät

Tilikauden tulos

Tilikauden tulos oli 12,7 milj. euroa ylijäämäinen. Tulos oli ylijäämäinen, koska kunta sai Hyvinvointikeskuksen myynnistä myyntivoittoa yhteensä 14,3 milj. euroa. Tilikauden 2022 ylijäämäinen tulos lisäsi taseeseen kertyneen kumulatiivisen ylijäämän 21,2 milj. euroon.

Viiden vuoden tarkastelujakson aikana Kirkkonummen kunta on tehnyt ylijäämäisen tuloksen kahtena vuonna ja molempina vuosina ylijäämäinen tulos on johtunut kertaluontoisista avustuksista tai myyntivoitoista. Vuonna 2020 tilikauden tulos oli 7,4 milj. euroa ylijäämäinen valtion korona-avustusten johdosta ja vuonna 2022 Hyvinvointikeskuksen myyntivoiton vuoksi. Kunnassa vuosina 2018–2022 eli viiden vuoden ajanjaksolla 27 milj. euron kertynyt ylijäämä on pienentynyt 21,2 milj. euroon. Kuvassa 1 on esitetty kunnan tilikauden tulos sekä taseeseen kertynyt yli/-alijäämä vuosina 2018–2022.

Tilikauden tulos ja taseeseen kertynyt yli-/alijäämä vuosina 2018-2022 m€

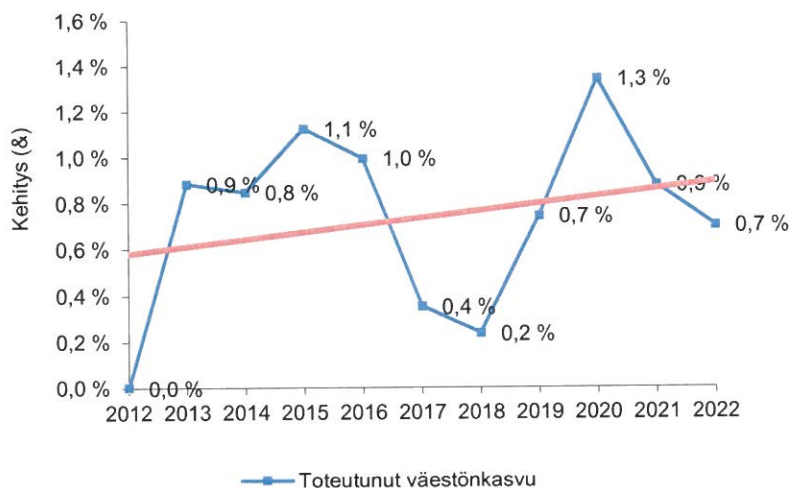
Kuva 1: Tilikauden tulos ja taseeseen kertynyt yli-/alijäämä vuosina 2018–2022 m€

Verotulot

Verotuloja saatiin 7,7 milj. euroa ennakoitua enemmän, yhteensä 223,2 milj. euroa. Verotulojen kehitykseen vaikuttaa em. väestömäärän kehitys, kunnan tuloveroprosentti sekä kunnassa asuvien palkansaajien palkkakehitys ja palkkataso sekä muiden verotettavien tulojen määrä. Verotulojen kehittymiseen vaikuttavia tekijöitä ei voida yksiselitteisesti todentaa, mutta kunta voi erilaisilla kunnan houkuttelevuutta lisäävillä toimenpiteillä esimerkiksi vaikuttaa väestömäärän kasvuun. Verotulot kasvoivat vuonna 2022 vuoteen 2021 verrattuna 7 %, kun ne kasvoivat vuonna 2021 vuoteen 2020 verrattuna 3 %.

Väestönkasvu vuonna 2022 oli edelliseen vuoteen 2021 verrattuna 0,7 % eli kunnassa asui vuoden lopulla 282 asukasta enemmän edelliseen vuoteen verrattuna. Kuvassa 2 on esitetty kunnan väestönkasvun kehittyminen vuodesta 2012 alkaen vuoteen 2022 asti. Oranssi viiva kuvastaa väestönkasvun keskimääräistä kehitystä. Väestönkasvu on ollut maltillista.

Toteutunut vuosittainen väestönkasvu 2012-2022

Kuva 2: Toteutunut vuosittainen väestönkasvu 2012–2022 kunnassa

Yhteisöveron kehitys

Osuus yhteisöveron tuotoista vuonna 2022 oli 15 milj. euroa, kun se edellisenä vuonna oli 11,9 milj. euroa. Yhteisöverotulojen kasvu johtui kuntien määräaikaisen yhteisöveron jako-osuuskorotuksesta. Yhteisöverotulojen osuus kunnan verotuloista on vuosittain kasvanut. Vuonna 2022 yhteisöverotulojen osuus oli 7 %, vuonna 2021 se oli 6 % ja vuonna 2020 se oli 3 %.

Toimintakate

Toimintakate kuvaa palveluista aiheutuneita menoja suhteessa palveluista saatuihin tuloihin. Toimintakate on kunnassa valtuustoon nähden sitova. Taulukossa 4 on esitetty toimintakatteen toteutuminen palvelualueittain. Yhteisissä palveluissa, sivistyksen ja vapaa-ajan palvelualueella ja yhdyskuntatekniikan palvelualueella toimintakatteet olivat talousarviota pienempiä, joten sitovissa tavoitteissa pysyttiin. Perusturvalautakunnassa toteutunut toimintakate ylitti talousarvion 44 084 eurolla.

	TA 2022 (muutettu)	TP 2022	EROTUS	ARVIO
Yhteiset palvelut	-17,1 milj. €	16,0 milj. €	1,1 milj. €	++
Perusturvalautakunta	-121,8 milj. €	-121,9 milj. €	- 0,044 milj. €	-
Sivistyksen ja vapaa-ajan palvelualue	-67,9 milj. €	-66,5 milj. €	1,4 milj. €	++
Yhdyskuntatekniikan palvelualue	-41,9 milj. €	-40,7 milj. €	1,1 milj. €	++

Taulukko 4: Palvelualueiden toimintakatteen toteutuminen vuonna 2022 verrattuna talousarvioon.

4.1 Talouden strategiamittarit

Kunnan taloudellista tilannetta on arvioinnissa tarkasteltu strategiamittareiden perusteella. Strategiamittarit kuvaavat kunnan tulorahoituksen riittävyyttä kattamaan toimintakuluja, poistoja ja arvonalentumisia sekä investointeja, lainakantaa ja kunnallisverotusta. Taulukossa 5 on esitettyä mittarit kunnan tilinpäätöstietoihin perustuen.

Kunnan omavaraisuusaste on ollut heikko ainakin viimeiset seitsemän vuotta. Heikko omavaraisuus vaikuttaa siihen, ettei tilikauden tulos saisi olla alijäämäinen, toisin sanoen kunta on riippuvainen ylijäämäisestä tuloksesta seuraavina vuosina. Vuoden 2023 talousarvio ja taloussuunnitelmat 2024–2025 on laadittu ylijäämäisiksi. Vuoden talousarvio 2023 osoittaa 16,7 milj. euron ylijäämää, vuoden 2024 taloussuunnitelma 5,8 milj. euroa ja vuoden 2025 taloussuunnitelma 3,5 milj. euroa.

Kunnan uudessa strategiassa 2022–2023 yhdeksi tekijäksi strategian onnistuneelle toteuttamiselle on määritetty, että tasapainotamme taloutta. Tämä vaatii strategian mukaan talouden tasapainottamista määrätietoisin toimin. Tilinpäätöksessä (2022) on kuvattu todennäköistä tulevaa kehitystä, joka sisältää epävarmuustekijöitä talousarvioon 2023. Tällaisia epävarmuustekijöitä ovat mm. kunta-alan palkkaratkaisut, korkotaso sekä hyvinvointialueuudistukseen liittyvät valtionosuusleikkaukset. Vuonna 2023 tulorahoitus ja toimintakate puolittuvat hyvinvointialueuudistuksesta johtuen. Hyvinvointialueuudistuksen jälkeen kuntaan jäävät palvelualueet sisältävät toimintoja, joiden menokehitys on ennakoitavampaa.

Talousmittari	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Vuosikate/poistot, % Hyvä > 100 % Tyydyttävä 80 %-100% Heikko < 80 %	125	112	73	-15	140/58*	102	150
Investointien tulorahoitus % (vuosikate/nettoinvestoinnit) Hyvä > 100 % Tyydyttävä 80 %-100 % Heikko < 80 %	72,9	67,1	37,7	-5,6	46,1	58,3	149,5
Omavaraisuusaste, % (oma pääoma/kokopääoma) Hyvä > 70 % Tyydyttävä 50 %-70 % Heikko < 50 %	36,1	36,5	32,4	22	20,6	19	23,5
Kunnan lainakanta, €/asukas Hyvä: maan keskiarvo 3 052 EUR Tyydyttävä: 3 052-4 578 EUR Heikko: > 4 578 EUR	2 846	2 796	3 142	4 244	5 276	5 935	5 067
Konsernin lainakanta, €/asukas Hyvä: maan keskiarvo 6 299 EUR Tyydyttävä: 6 299-9 471 EUR Heikko: > 9 471 EUR	4 187	4 144	4 452	5 916	7 170	8 107	7 392
Toiminnan ja investointien rahavirta 5 edelliseltä vuodelta milj. € Hyvä: > 10 milj. €	-32,8	-31,2	-42,7	-92,3	-111,2	-112,9	-33,5

Tyydyttävä: 0-10 milj. € Heikko: < 0							
Kunnallisverotuksen tuloveroprosentti Hyvä: Uudenmaan kuntien keskiarvo 18,66 % Tyydyttävä: 18,66 % - 19,97 % Heikko: koko maan keskiarvo 19,97 %	19,50	19,50	19,50	19,75	19,75	19,75	19,75

Taulukko 5: Talouden strategiamittarit. *Luku kuvaa tunnuslukua ilman koronatukea.

Vuosikate/poistot % -mittari kuvaa sitä paljonko vuosikatteesta on jäänyt poistojen jälkeen tuloja rahoittamaan investointeja. Vuonna 2022 vuosikatteen suhde poistoihin on hyvällä tasolla ja vahvistunut edelliseen vuoteen 2021 verrattuna.

Investointien tulorahoitus % -mittari kuvaa sitä, kuinka paljon investoinneista on rahoitettu tulorahoituksella. Investointien tulorahoitusprosentti 149,5 on hyvällä tasolla ensimmäistä kertaa seitsemään vuoteen.

Omavaraisuusaste, % -mittari kuvaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja kunnan kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä aikavälillä. Kunnassa omavaraisuusaste on edelleen alle 50 %, tilanne ei ole muuttunut kertaakaan seitsemän vuoden tarkastelujakson aikana. Heikko omavaraisuusaste tarkoittaa sitä, että kunnassa on merkittävän suuri velkarasite.

Lainakanta €/asukas (kunta ja kuntakonserni): Kunnan lainakanta asukasta kohden vuonna 2022 väheni 868 eurolla edelliseen vuoteen verrattuna. Konsernin lainakanta asukasta kohden vuonna 2022 väheni 715 eurolla edelliseen vuoteen verrattuna ja säilyi tyydyttävällä tasolla. Kunnan osalta asukaskohtainen lainakanta on heikko.

Toiminnan ja investointien rahavirta 5 edelliseltä vuodelta, milj. € -mittari kuvaa tilinpäätösvouden ja neljän edellisen vuoden kertymän avulla sitä, miten investointien omarahoitus on toteutunut pidemmällä aikavälillä. Omarahoitusvaatimus täyttyy, jos kertymä viimeksi päättyneenä tilinpäätösvoonna on positiivinen. Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä ei saisi muodostua pysyvästi negatiiviseksi. Kunnassa investointien omarahoituksen toteutuminen on ollut tarkasteluvuosina merkittävästi negatiivinen, ja se on muodostumassa pysyvästi negatiiviseksi.

Arvioinnin yhteenveto

Ennakoimattomuus kulujen kehittämisessä on vuosi vuodelta lisääntynyt. Korona on vaikuttanut erityisesti perusturvan palvelualueen menojen kehitykseen. Talousarviota muutettiin tilikauden aikana. Toimintakulut ylittyivät 11,5 milj. eurolla alkuperäiseen talousarvioon verrattuna ja 3,5 milj. eurolla muutettuun talousarvioon verrattuna. Talouden tavoitteet toteutuivat muutettuun talousarvioon verrattuna toimintakuluja lukuun ottamatta. Alkuperäiseen talousarvioon nähden toimintakate olisi ylittynyt 4,7 milj. eurolla. Verotuloja saatiin edellisvuoden tavoin ennakoitua enemmän 7,7 miljoonaa euroa.

Ennakoimattomuus kulujen kehittämisessä on kohdistunut erityisesti vuonna 2022 perusturvan palvelualueelle. Perusturvan palvelualueella toimintakate ylitti alkuperäisen talousarvion 7,2 milj. eurolla ja muutetun talousarvion 44 084 eurolla. Muut palvelualueet pysyivät alkuperäisessä talousarviossa.

Tilikauden tulos oli ylijäämäinen Hyvinvointialuekeskuksen myyntivoiton vuoksi. Viiden vuoden tarkastelujakson aikana Kirkkonummen kunta on tehnyt ylijäämäisen tuloksen kertaluontoisten avustusten tai myyntivoittojen vuoksi. Omavaraisuusasteen ollessa ainakin seitsemänä vuonna heikko, kunta on riippuvainen ylijäämäisestä tuloksesta. Talousarvio 2023 ja taloussuunnitelmavuodet 2024–2025 on suunniteltu ylijäämäisiksi, mutta tilinpäätöksessä on kuvattu tulevaa kehitystä, joka sisältää epävarmuuksia. Vaikka kuntaan jäävät palvelualueet ovat menokehityksiltään ennakoitavampia, sisältyy myös niiden toimintaan epävarmuuksia kuten tulevat kunta-alan palkkaratkaisut ja valtionosuudet hyvinvointialueuudistuksen jälkeiselle ajalle. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että strategian mukaisesti talouden tasapainottamiseen kiinnitetään huomiota myös hyvinvointialueuudistuksen jälkeen.

Tarkastuslautakunta suosittelee edelleen, että tarkennettu talouden tasapainottamissuunnitelma laaditaan vuoden 2023 aikana.

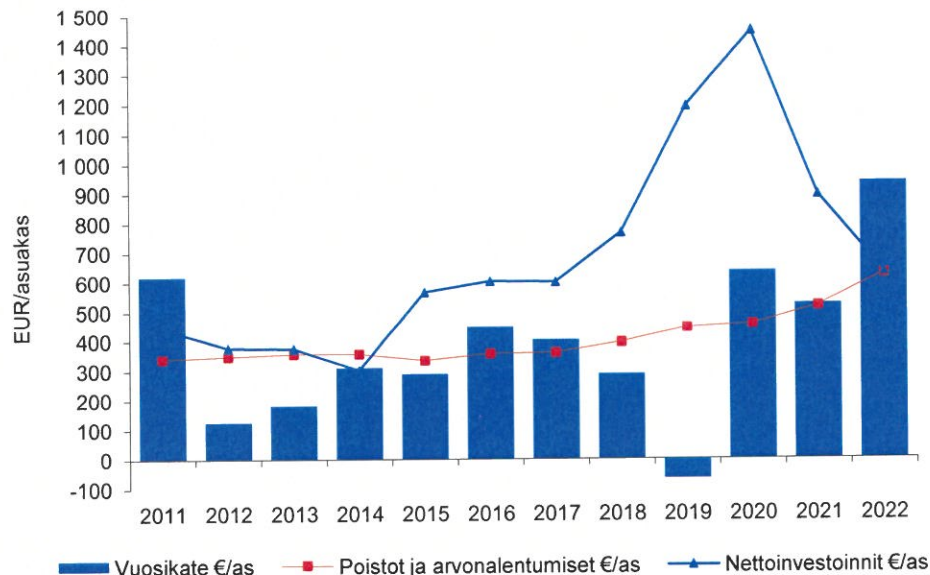
5. Investoinnit

Uuden kuntastrategian mukaan Kirkkonummen kunnassa investoidaan edelleen rohkeasti ja ennakkoluulottomasti tulevaisuuden kunnan veto- ja pitovoiman lisäämiseksi. Strategian neljästä painopistealueesta kaksi - asukkaisiin ja hyvinvointiin panostaminen ja investoimme tulevaisuuteen - sisältävät toimenpiteitä, joissa investointikohteita ja tapaa on määritetty. Nämä toimenpiteet ovat; rakennamme lapsille ja nuorille terveet ja turvalliset tilat ja teemme rohkeasti investointeja kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti.

Tilinpäätöksen (2022) mukaan kunnan investointitahti jatkuu lähivuodet korkealla tasolla. Suurten investointien ja tulo-rahoituksen epätasapainosta aiheutuvaa velkaantumista tulee lähivuosina tarkastella erityisen kriittisesti sekä kiinnittää huomiota investointien pitkäntähtäimen suunnitteluun. Tarkastuslautakunta on edellisenä vuonna (2021) suositellut, että kunnassa määritettäisiin vuosittainen investointitaso, joka auttaisi arvioimaan investointipäätösten tekemistä talouden tasapaino huomioon ottaen. Kunnan uusi strategia antaa reunaehdot investointipäätöksille.

Investointien tulo-rahoitus muodostuu vuosittaisesta tuloksesta (vuosikate) ja se on riittänyt kattamaan nettoinvestoinnit* vuonna 2022. Tulo-rahoituksen riittävyyteen on vaikuttanut se, että vuonna 2022 nettoinvestoinnit* ovat olleet yli 10 milj. euroa pienemmät edelliseen vuoteen verrattuna (nettoinvestoinnit* vuonna 2022: 25,8 milj. euroa; vuonna 2021: 36,2 milj. euroa). Kuvassa 3 on esitettyä asukasmäärään nähden vuosikatteen suhde poistoihin ja arvonalentumisiin sekä nettoinvestointeihin.

Kunnan vuosikate, poistot ja arvonalentumiset sekä nettoinvestoinnit asukasta kohden vuosina 2011-2022

Kuva 3: Kunnan vuosikate, poistot ja arvonalentumiset sekä nettoinvestoinnit asukasta kohden vuosina 2011–2022

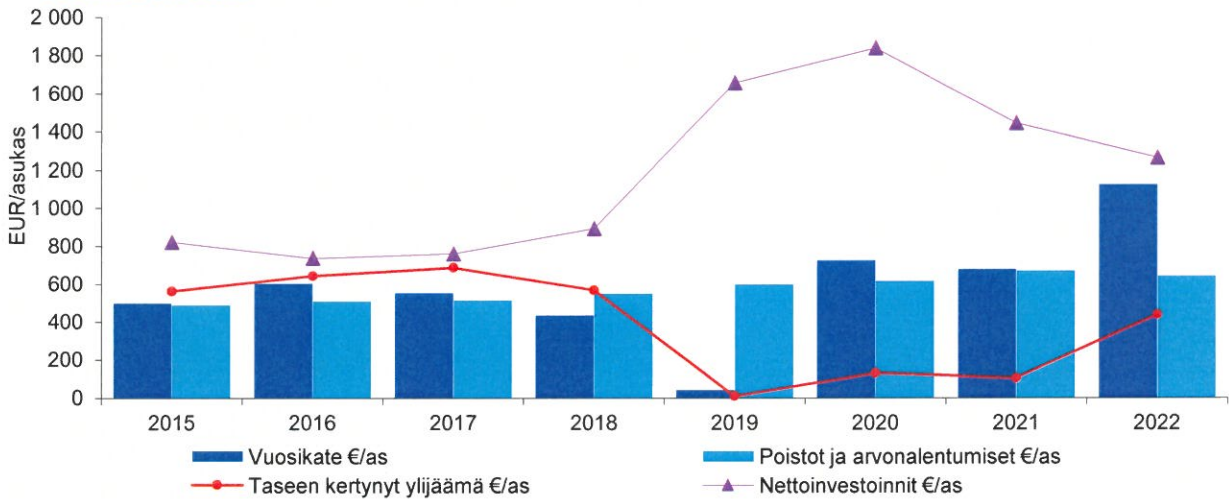
Kuvassa 4 on esitettyä vuosikatteen kehittyminen kuntakonsernin näkökulmasta. Tulos on ollut tasapainossa vuoteen 2017 asti, mutta sen jälkeen tulo-rahoitus on heikentynyt, koska vuosikate ei ole riittänyt poistoihin eikä arvonalentumisiin. Vuonna 2022 konsernin vuosikate on riittänyt kattamaan poistot ja arvonalentumiset, ja investointien nettomenot ovat pienentyneet edellisten kolmen vuoden tasosta (2019–2021). Konsernitaseeseen kertynyt ylijäämä on myös kasvanut vuonna 2022. Emokunnan tämän vuoden tulos on merkittävästi heijastunut myös kuntakonserniin. Riskiä kuntakonsernin velkaantumisesta

*nettoinvestoinnit = investointitulot-investointimenot

samaan tahtiin emokunnan kanssa on vuonna 2022 saatu hallittua maltillisella investointitasolla ja ylijäämäisellä tilikauden tuloksella.

Kuntakonsernin vuosikate, poistot, investoinnit ja kertynyt ylijäämä asukasta kohden vuosina 2015-2022

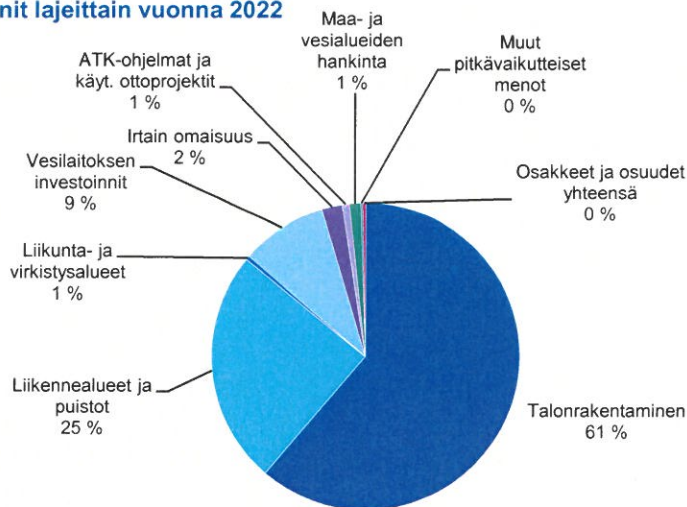

Kuva 4: Kuntakonsernin vuosikate, poistot ja arvonalentumiset, investoinnit ja kertynyt ylijäämä asukasta kohden vuosina 2015–2022

5.1 Toteutuneet investoinnit

Toteutuneet investoinnit ovat olleet vuonna 2022 yhteensä 25,8 milj. euroa ollen 10,4 milj. euroa pienemmät kuin vuonna 2021 (36,2 milj. euroa). Investoinnit on jaettu yhdeksään osaan, jotka on esitetty kuvassa 5. Toteutetut investointimenot alittivat merkittävästi (20,5 milj. euroa) muutetun talousarvion mukaiset investointimenot (46,4 milj. euroa).

Investoinnit lajeittain vuonna 2022

Kuva 5: Investoinnit lajeittain vuonna 2022

Strategisesti merkittävimpiä investointeja ovat talonrakentaminen (61 %), liikennealueet ja puistot (25 %) sekä maa- ja vesialueet (1 %). Näiden investointien avulla kunta pyrkii toteuttamaan elinvoimaohjelmassa asetettuja strategisia tavoitteita elinvoiman ja erottuvuuden lisäämiseksi.

Talonrakentaminen yhteensä on valtuustoon nähden sitova ja se on toteutunut 93,5 % muutettuun talousarvioon verrattuna. Tämän lisäksi talousarvion talonrakentamisen sitovuus on yksittäisen hankkeen kaikkien vuosien hyväksytyt kokonaiskustannus. Taulukossa 6 on esitetty merkittävimmät rakentamisvaiheissa olevat talonrakennusinvestoinnit vuonna 2022, niiden toteutuneet kustannukset verrattuna talousarvioon 2022 sekä toteuman osuus kokonaiskustannusarvioon nähden. Hyvinvointikeskukselle vuodelle 2022 kohdistetut määrärahat ylittyivät 1,6 milj. euroa, mutta hankkeen kokonaiskustannus pysyi budjetissa. Hyvinvointikeskus on valmistunut ja se myytiin, jonka seurauksena myyntivoittoa syntyi yhteensä 14,3 milj. euroa.

2022	Talousarvio (muutettu)	Toteuma 2022	Erotus	Ylitys/alitus %	Toteutunut kokonaiskustannus
Merkittävimmät talonrakennusinvestoinnit					
Hyvinvointikeskus (48,5 milj. euroa)*	11 800 000	13 364 270	-1 564 270	113 %	46 807 603
Tilahallinnon korjausohjelma	2 000 000	1 481 278	518 722	74 %	-
Gesterbyn koulukeskus (42,5 milj. euroa)**	0	427 445	-427 445	-	Kiinteistöleasing
Killinmäki (1,5 milj. euroa)	500 000	240 522	259 478	48 %	381 635
Koulujen ja päiväkotien pihojen peruseräparannukset	200 000	83 555	116 445	42 %	-
Yhteiskampus (28,6 milj. euroa)**	1 000 000	71 117	928 883	7 %	168 793
Nissnikun koulun peruskorjaus ja laajennus (23,2 milj. euroa)**	850 000	0	850 000	0 %	68 478

Taulukko 6: Merkittävimmät suunnittelu- ja rakentamisvaiheissa olevat talonrakennusinvestoinnit vuonna 2022. Talousarvio on kirjattu muutetun talousarvion mukaan.

* Valmistunut

** Suunnitteluvaiheessa

Hyvinvointikeskus valmistui suunnitelman mukaisesti ja toteutuneet kokonaiskustannukset alittivat muutetun talousarvion yhteensä noin 2 milj. eurolla.

Killinmäki on rakennusvaiheessa ja vuonna 2022 toteutuneet kustannukset alittivat talousarvion 259 478 eurolla. Talousarvioon määritetyt kustannukset alittuivat, koska kaikkia suunniteltuja töitä ei saatu henkilöstövajeen johdosta toteutettua. Tämän johdosta on arvioitu, että hankkeen suunniteltu valmistuminen saattaa myöhästyä.

Gesterbyn koulukeskus on suunnitteluvaiheessa. Hankkeesta on aiheutunut kustannuksia yhteensä 427 445 euroa, joita ei ollut sisällytetty talousarvioon. Kustannukset ovat tilinpäätöksen mukaan aiheutuneet konsulttipalkkioista ja lisätutkimuksista. Hanke toteutetaan elinkaarihankkeena, jonka johdosta hankkeen kustannukset kirjataan käyttötalouteen leasingkustannuksina. Hankkeen edistyminen on edennyt suunnitellusti ja aikataulussa, taloudellisessa tilassa ja tavoitteiden toteutumisessa ei ole tilinpäätöksen mukaan havaittu riskejä.

Yhteiskampus on suunnitteluvaiheessa. Hankesuunnitelma hyväksyttiin kunnanvaltuustossa tammikuussa 2022 (31.1.2022). Talousarvioon määritetyt kustannukset alittuivat merkittävästi, koska urakan kilpailutusta ei saatu toteutettua tilapalveluiden henkilöstövajeen vuoksi vuonna 2022. Urakkakilpailutuksen viivästyminen ei ole arvioitu olevan arviointihetkellä hankkeen valmistumisajankohtaan vaikutusta.

Nissnikun koulu on suunnitteluvaiheessa. Hankesuunnitelma on hyväksytty kunnanvaltuustossa marraskuussa 2019 (11.11.2019). Talousarvioon määritetyt kustannukset eivät toteutuneet, koska hankkeen valmistelu ei ole edennyt henkilöstövajeen vuoksi aikataulussa. Tilinpäätöksessä on arvioitu kohonnut riski sille, ettei hanke valmistu aikataulussa ja hankkeen tavoitteita ei saataisi toteutettua.

Arvioinnin yhteenveto

Tilinpäätöksessä on selkeästi kuvattu talonrakennusinvestointien toteutumista aikataulun, taloudellisen tilanteen ja tavoitteiden toteutumisen osalta.

Kunnassa saatiin valmiiksi yksi talonrakennusinvestointi, kun Hyvinvointikeskus valmistui. Kunnassa on arviointihetkellä yksi talonrakennusinvestointi rakennusvaiheessa, kun Killinmäen korjaus- ja muutostyöt aloitettiin vuonna 2022. Muut kolme merkittävää talonrakennusinvestointia Gesterbyn koulukeskus, yhteiskampus ja Nissnikun koulu ovat suunnitteluvaiheessa.

Investointikustannukset ovat olleet yhteensä 25,8 milj. euroa. Investointikustannukset ovat vuonna 2022 olleet pienimmillään neljän vuoden tarkastelujakson aikana (2019–2022). Muutettuun talousarvioon nähden merkittäviä ylityksiä ei tullut, sen sijaan merkittäviä alituksia ilmeni etenkin sekä rakennusvaiheessa olevaan Killinmäkeen että suunnitteluvaiheessa oleviin Nissnikun koulun ja yhteiskampuksen hankkeisiin. Hankkeiden edistäminen on hidastunut henkilöstövajeiden vuoksi.

Investointien tulorahoitukseen nähden investointitaso 25,8 milj. euroa on ollut maltillinen. Tulorahoitus on riittänyt kattamaan poistot ja arvonalentumiset sekä investoinnit. Seuraavien 3–4 vuoden aikana on neljä merkittävää investointia toteutusvaiheessa ja näiden investointien yhteenlasketut kokonaiskustannukset ovat noin 127 milj. euroa (sis. elinkaarimallin hankkeet) jakautuen neljän vuoden ajanjaksolle. Investointikustannuksia on kunnassa pyritty tasapainottamaan erityisesti kiinteistöleasing rahoituksella, jonka seurauksena kunta alkaa maksamaan leasingvuokraa rakennushankkeen valmistumisen jälkeen.

Koska investointitahti jatkuu lähivuodet korkealla tasolla, tulorahoitus ja toimintakate puolittuvat hyvinvointialueuudistuksen myötä sekä talouden tasapainottaminen on määritetty strategisesti tavoitteeksi, **tarkastuslautakunta suosittelee edelleen, että kunnassa asetetaan hyvinvointialueuudistuksen jälkeiselle ajalle vuosittainen investointitaso (euromääräinen arvio investointikustannuksista, joka on tulorahoitukseen nähden kestävällä tasolla).**

6. Arvio toiminnan tavoitteiden toteutumisesta

Kirkkonummen kunnassa on laadittu uusi strategia, joka koskee vuosia 2022–2023. Strategia hyväksyttiin kunnanvaltuustossa 31.1.2022 (§ 5). Toiminnan tavoitteet on kirjattu tilinpäätöksen käyttötalousosaan. Jokainen palvelualue on kuvannut tavoitteen toteuttamiseksi tehtyjä toimenpiteitä sekä kirjannut arvion tavoitteen toteutumisesta.

Tarkastuslautakunnassa on arvioitu toiminnan tavoitteiden toteutumista tilinpäätöstiedoista. Arvioinnissa on kiinnitetty huomiota seuraaviin asioihin:

- onko tavoite asetettu siten, että siitä on pääteltävissä tavoitetaso
- ovatko esitetyt toimenpiteet olleet riittäviä toteuttamaan tavoitetta

Toiminnan tavoitteiden arvioinnissa on käytetty samaa kolmiportaista arviointiasteikkoa kuin talouden tavoitteiden arvioinnissa. Tavoitteiden ja niiden toteutumisen arviointi on palvelualuekohtaisissa taulukoissa.

6.1 Yhteiset palvelut

Strateginen tavoite: Kuntalaisten hyvinvointia tukevat palvelut			
Tavoite	Toteutuminen	Kunnan arvio	Tarkastuslautakunnan arvio
<p>Kunnan kokonaisarvosana yrittäjäbarometrissa on parempi kuin vuonna 2020, 2,19.</p> <p>Tiivistetään yhteistyötä kirkkonummelaisten yrittäjien kanssa ja edistetään yrittäjyyttä sekä kuntaan sijoittumista ja kehitetään yhteistyöverkostoja.</p> <p>Toteutetaan yritys-kysely syksyllä 2022</p> <p>Jatketaan elinkeinotoiminnan tilannekatsausten laatimista (2–3 kpl vuoden aikana) sekä käynnistetään elinkeinoututiskirjeiden laatiminen (2–3 kpl) yrittäjille ja paikallisille toimijoille ajankohtaisista elinkeinoelämän aiheista.</p> <p>Tuodaan yritysvaikutusten arviointia päätöksiin.</p>	<p>Kuntabarometrin tulos 2,33. Vuoden 2022 aikana kunnassa on aloittanut 369 uutta yritystä.</p> <p>Yrityskysely järjestettiin ja siihen vastasi 137 yrittäjää. Kokonaistyytyväisyys oli 3,22 (1-5 asteikko).</p> <p>Elinkeinokatsaus laadittu ja esitetty kunnanhallitukselle.</p> <p>Yritysuutiskirjeitä julkaistu vasta vuoden 2023 puolella.</p> <p>Yritysvaikutusten arviointia ei ole tuotu päätöksiin.</p>	+	+
<p>Kunnan asukasmäärä kasvaa kuntastrategian mukaisesti ja markkinoimme säännöllisesti kuntaa tuomalla esille kunnan pito- ja vetovoimatekijöitä.</p> <p>Järjestämme kunnan houkuttelevuuden lisäämiseksi ja kuntakuvan vahvistamiseksi poikkihallinnollisia tilaisuuksia kunnan ajankohtaisista teemoista ja kehittämisestä.</p>	<p>Kunnan asukasmäärä kasvoi 0,7 %.</p> <p>Somemainontaa on tehty kunnan veto- ja pitovoiman vahvistamiseksi.</p> <p>Tapahtumakalenterissa nostettu kunnan yritystoimintaa ja kuntalaistoimintaa sekä kohteita esille. Tapahtumakalenterin kävijämäärä on edellisvuoteen verrattuna noussut 14 500 kävijällä ja sivulatausten määrä on noussut 60 256 latauksella.</p> <p>Uusille yrittäjille on järjestetty verkostoitumistilaisuuksia.</p>	+	+
<p>Vasteaika kuntalaisten yhteydenottoihin nopeutuu: yhteydenottoihin vastataan välittömästi.</p> <p>Chattipalvelu otetaan käyttöön vuoden 2022 aikana.</p>	<p>Varhaiskasvatuksessa on otettu chat palvelu käyttöön.</p> <p>Tarkastuslautakunnan arvion mukaan ei ole riittävästi raportoitu tilinpäätöksessä, jotta voidaan todentaa, että tavoite on edes osittain toteutunut.</p>	+	-

Digitalisuuden kehittäminen	Prosessien automatisointia on tehty sähköisen lomakejärjestelmän käyttöön ottamisella. Kaikki lomakkeet on siirretty lomakejärjestelmään.	+	+
Prosessien automatisointia ja sähköisten lomakkeiden kehittämisen jatkaminen			
Vähintään 100 kirkkonummelaista pitkäaikaistyötöntä poistuu kuntaosuuslistalta (kustannusvaikutus 249 000 euroa).	Kuntaosuuslistalla oli vuoden lopussa poistunut 182 kirkkonummelaista. Työmarkkinatuen kuntaosuusmaksu väheni 545 000 euroa.	++	++
Valmistellaan organisaatiomuutosta, jotta sopeutetaan toiminta uuteen tilanteeseen.	Organisaatiomuutosta on valmisteltu. Toimintaa ei ole vielä sopeutettu uuteen tilanteeseen. Organisaatiomuutoksen valmistelu on nykytila-analyyssivaiheessa.	+	+
Talousarviokehys laaditaan inflaation ja verotulokasvun antaman liikkumavaran perusteella.	Toimintakate kasvoi odotettua enemmän erikoissairaanhoidon osalta (17,1 %).	-	-

6.2 Perusturvalautakunta

Strateginen tavoite: Kuntalaisten hyvinvointia tukevat palvelut			
Tavoite	Toteutuminen	Kunnan arvio	Tarkastuslautakunnan arvio
Sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminnan toteuttaminen monialaisesti ja asiakaslähtöisesti. Sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminnan vaikuttavuuden arviointi aikuisväestön hyvinvointimittarin / Kyky – viisarin avulla.	Syksyllä toteutui yksi ryhmä diakoniatyön kanssa ja marraskuussa aloitti uusi sosiaalisen kuntoutuksen ryhmä. Kyky-mittaria on kokeiltu asiakkaiden kanssa. Työntekijät ovat käyneet AVAIN-koulutukset, mutta sen käyttöönotto siirtyi alkuvuoteen, kun mittari saadaan käyttöön uudessa asiakastietojärjestelmässä. Tarkastuslautakunnan arvion mukaan ei ole riittävästi raportoitu tilinpäätöksessä, että sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminnan vaikuttavuuden arviointia olisi tavoitteen mukaisesti tehty.	++	+
Kehitetään lastenpsykiatrian hoitoketjua /-prosessia perusterveydenhuollossa monialaisella yhteistyöllä. Erikoissairaanhoidon tehtyjen lastenpsykiatrian läheteiden määrä (sis. pth + yksityinen). Tavoite vuonna 2022: enintään 120. Osuus lapsista, joille palvelutiimi pystyi toteuttamaan sopivat perustason palvelut 6 kuukaudessa. Tavoite: 80 % Palvelutiimin suunnitteleman avun vastaanottaneiden perheiden osuus. Tavoite: 90 %	Toteuma: 99 lähetettä Tarkastuslautakunnan arvion mukaan ei ole riittävästi raportoitu tilinpäätöksessä, jotta voidaan todentaa, että tavoite olisi toteutunut.	++	-
Kirkkonummelaisten nuorten päihteiden käytön vähentäminen. Toimenpiteet: 1) sairaanhoitaja-resurssien siirtäminen aikuisten palveluista nuorten palveluihin	1 Toteutunut 2 Kouluilla tehty työtä eri kohderyhmien kanssa. Yhteistyötä aloitettu myös hyvinvointialueiden laajuisesti.	++	+

<p>2) Ehkäisevän päihdetyön osaamisen kehittäminen eri toimijoiden kanssa</p> <p>3) Ehkäisevän päihdetyön toimintasuunnitelman laatiminen. Kohdattujen nuorten määrän kasvattaminen 10–15 % lähtötasoon nähden. Kouluterveyskyselyiden tulokset vastaamaan valtakunnallista tasoa.</p>	<p>3 Ehkäisevän päihdetyön toimintasuunnitelmasta ei mainintaa tilinpäätöksessä. Päihdepalvelujen ehkäisevä päihdetyö on suuntautunut ylä- ja toisen asteen oppilaitoksiin. Ehkäisevän päihdetyön laajemmassa kunnallisessa tapaamisessa osallistui koulujen terveydenhoitajia, nuorisopalveluiden ehkäisevä päihdetyöntekijä ja EHYT:in asiantuntija. Kohdattujen opiskelijoiden määrä kasvanut 15 % edellisvuoteen verrattuna.</p> <p>Tarkastuslautakunnan arvon mukaan ei ole riittävästi raportoitu tilinpäätöksessä, jotta voidaan todentaa, että tavoite on toteutunut.</p>		
Strateginen tavoite: Kestävä talous, yhteistyö ja osaaminen			
<p>Vahvistetaan uudenlaista työkuultuuria, jossa kaatumisen ehkäisytyö nähdään merkityksellisenä ja osana jokaisen työntekijän jokapäiväistä työtä. Monialaista paikallista koulutusta järjestetään säännöllisesti.</p>	<p>IKINÄ-Kaatumisen ennaltaehkäisy on otettu käyttöön. Hoivakodeissa kaatumistilanteet tunnistetaan ja niistä ilmoitetaan. Kotihoidossa toimintaa harjoitellaan.</p> <p>Tammi-joulukuussa 2022 kaatumiseen liittyviä HaiPro-ilmoituksia: kotihoito (4), Lehmuskartano (182), palvelutalo (142), Valkokulta 62). Kaatumiseen liittyviä HaiPro-ilmoituksia tammi-elokuussa 2021: kotihoito (0), Lehmuskartano (80), palvelutalo (44) ja Valkokulta (42)</p> <p>Tilastojen mukaan kaatumisten vähentymistä ei voida todentaa, koska vertailuajankohdat ovat eri.</p> <p>Tarkastuslautakunnan arvon mukaan ei ole riittävästi raportoitu tilinpäätöksessä, jotta voidaan todentaa, että tavoite on toteutunut.</p>	++	+

6.3 Sivistyksen ja vapaa-ajan palvelualue

6.3.1 Vapaa-aikapalvelut

Musiikkiopisto

Strateginen tavoite: Parannamme palveluiden laatua, kustannustehokkuutta ja saatavuutta mm. lisäämällä sähköisiä ja liikkuvia palveluja			
Tavoite	Toteutuminen	Kunnan arvio	Tarkastuslautakunnan arvio
5 % opetustarjonnasta tuotetaan live verkko-opetuksena, jolloin samalle oppitunnille /kurssille voi osallistua myös etäyhteydellä.	Live verkko-opetuksen % osuus opetustarjonnasta vuoden aikana oli 10 %.	++	++

Kansalaisopisto

Strateginen tavoite: Parannamme palveluiden laatua, kustannustehokkuutta ja saatavuutta mm. lisäämällä sähköisiä ja liikkuvia palveluja			
Tavoite	Toteutuminen	Kunnan arvio	Tarkastuslautakunnan arvio
5 % opetustarjonnasta tuotetaan live verkko-opetuksena, jolloin samalle oppitunnille /kurssille voi osallistua myös etäyhteydellä.	Live verkko-opetuksen % osuus opetustarjonnasta vuoden aikana oli 20 %.	++	++

Kuvataidekoulu

Strateginen tavoite: Parannamme palveluiden laatua, kustannustehokkuutta ja saatavuutta mm. lisäämällä sähköisiä ja liikkuvia palveluja			
Tavoite	Toteutuminen	Kunnan arvio	Tarkastuslautakunnan arvio
5 % opetustarjonnasta tuotetaan live verkko-opetuksena, jolloin samalle oppitunnille /kurssille voi osallistua myös etäyhteydellä.	Live verkko-opetuksen % osuus opetustarjonnasta vuoden aikana oli 5 %.	++	++

Kulttuuripalvelut

Strateginen tavoite: Vahvistamme Kirkkonummen elinvoimaa ja positiivista erottuvuutta			
Tavoite	Toteutuminen	Kunnan arvio	Tarkastuslautakunnan arvio
Varhaiskasvatuksen ja opetuksen kulttuurikasvatusohjelma "Kirkkonummen Kulttuurikompassi" saadaan valmiiksi toiminnan suunnittelua ja resurssointia ohjaamaan.	Kulttuurikasvatusohjelman "Kirkkonummen kulttuurikompassi" suunnitelma on laadittu. Ohjelman mukaisesti on tehty pilotteja ja 1. vaiheen toiminta lukuvuodelle 2022–2023 on käynnistetty.	++	++

Kirjastopalvelut

Strateginen tavoite: Edistämme kuntalaisten hyvinvointia muun muassa kehittämällä vapaa-ajan paikkoja ja palveluita			
Tavoite	Toteutuminen	Kunnan arvio	Tarkastuslautakunnan arvio
Avoimien tilaisuuksien määrä Fyriissä, tavoitetaso 100 tapahtumaa/vuosi sekä niiden kävijämäärä.	Avoimia tilaisuuksia 521 kpl, kävijämäärä näissä 10 034.	++	++

Liikuntapalvelut

Strateginen tavoite: Parannamme kuntalaisten elinolosuhteita tarjoamalla laadukkaita ohjauspalveluita			
Tavoite	Toteutuminen	Kunnan arvio	Tarkastuslautakunnan arvio
MyHobby ja Talent -harrastusryhmiin osallistuu 1 000 ryhmäläistä vuodessa. Lisäksi osallistujien määrä, joille MyHobby tai TALENT-toiminta on ainoa harrastus.	Ryhmiin osallistui yhteensä 1134 osallistujaa. Palveluntuottajien arvion mukaan n. 31 % osallistujista toiminta on ainoa harrastus.	++	++
Harrastuspaku tavoittaa 8 000 kuntalaista vuodessa.	Harrastuspaku tavoitti 11 656 kuntalaista.	++	++

Nuorisopalvelut

Strateginen tavoite: Kuntalaisten hyvinvointia tukevat palvelut			
Tavoite	Toteutuminen	Kunnan arvio	Tarkastuslautakunnan arvio
Fyyrin nuorisotila otetaan uutena nuorisotilana käyttöön koronapandemian rajoitusten sen salliessa.	Fyyrin nuorisotila on ollut käytössä rajoitusten poistuttua. Nuorisotilan kävijämäärä vuoden 2022 aikana yhteensä 17 197 kävijää.	++	++

6.3.2 Suomenkielinen kasvatus- ja koulutuslautakunta

Suomenkielinen varhaiskasvatus

Strateginen tavoite: Kuntalaisten hyvinvointiin liittyvät palvelut. Siirrämme hyvinvointipalveluissa painopistettä ennaltaehkäisevään työhön.			
Tavoite	Toteutuminen	Kunnan arvio	Tarkastuslautakunnan arvio
Yksityisen varhaiskasvatuksen osuus palvelutuotannosta 25–27 %	Yksityisen varhaiskasvatuksen osuus palvelutuotannosta oli 27 %.	++	++
Kunnallisten päiväkotipaikkojen täyttöaste on vähintään 98 %.	Kunnallisten päiväkotipaikkojen täyttöaste oli 95,4 %. Tarkastuslautakunnan arvion mukaan tavoitteen laatua voisi tarkastella siitä näkökulmasta, että se huomioisi alueelliset erot. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan joillain alueilla kunnalliset päiväkotipaikat ovat täynnä. Tarkastuslautakunta arvio tavoitteen ei toteutuneeksi, koska täyttöaste jäi tavoitteesta.	+	-
Lakisääteisen kasvatushenkilöstön (myös sijaiset yli 5 kk) kelpoisuusaste 90 % kunnallisessa varhaiskasvatuksessa.	Varhaiskasvatuksen opettajat: 61 %. Varhaiskasvatuksen lastenhoitajat: 81 %.	-	-
Asiakastyytyväisyys vähintään hyvällä tasolla (3)	Asiakastyytyväisyys oli 4,4.	++	++

Suomenkieliset opetuspalvelut

Strateginen tavoite: Kuntalaisten hyvinvointi / Hyvä ja turvallinen arki. Ehkäisemme kuntalaisten syrjäytymistä vastaamalla lasten ja nuorten oppimisen tuen tarpeisiin ja kasvun haasteisiin. Oppivelvollisuuden laajentamisen toteuttaminen			
Tavoite	Toteutuminen	Kunnan arvio	Tarkastuslautakunnan arvio
Oppilashuollon henkilöstö vastaa asiakaspyyntöihin 100 %:sti lakisääteisen aikarajan puitteissa.	88 % (luku perustuu osavuosisikatsauksen tietoihin) Tarkastuslautakunnan arvioon mukaan ei ole riittävästi raportoitu tilinpäätöksessä, jotta voidaan todentaa, että tavoite on osittain toteutunut.	+	-
Kaikille (100 %) perusopetuksen päättäneille alle 18- vuotiaille oppivelvolliselle on osoitettu 2. asteen tai TUVA-koulutuspaikka tai muu koulutuspaikka, jossa suoritetaan oppivelvollisuutta.	8/11 Valppaan kautta tulleista ilmoituksista ratkaistiin vuoden 2022 loppuun mennessä. Kolmen ilmoituksen osalta prosessi yhä kesken. Kaikkien perusopetuksen päättäneiden oppivelvollisten 2. asteen opiskelupaikan toteutuma on 99,4 %.	+	+
Päätötodistusten saaneiden osuus 100 %.	Suomenkielisen koulutuksen osalta toteutuma 100 %.	++	++
Strateginen tavoite: osallistava vuorovaikutus, kuntalaisvuorovaikutus. Osallistamme kuntalaiset eri tavoin asioiden valmisteluun ja päätöksentekoon			
Tavoite	Toteutuminen	Kunnan arvio	Tarkastuslautakunnan arvio
Luokan hyvinvointisuunnitelma on käytössä kaikissa (100 %) perusopetuksen kouluissa.	Luokan hyvinvointisuunnitelma on otettu käyttöön kaikissa perusopetuksen kouluissa (100 %)	++	++
Strateginen tavoite: Kestävä tulevaisuus. Edistämme hiilineutraalia Kirkkonummea			
Tavoite	Toteutuminen	Kunnan arvio	Tarkastuslautakunnan arvio
Jokaisessa (100 %) opetuspalvelujen yksikössä on laadittu oma HINKU-toimintasuunnitelma ja raportoitu vähintään yksi ilmastoteko.	Kaikissa (100 %) kouluissa on laadittu oma HINKU- toimintasuunnitelma ja toteutettu vähintään yksi ilmastoteko.	++	++

6.3.3 Ruotsinkielinen kasvatus- ja koulutuslautakunta

Ruotsinkielinen varhaiskasvatus

Strateginen tavoite: Edistämme kuntalaisten hyvinvointia laadukkailla, kuntalaislähtöisillä ja kustannustehokkailla kaksikielisillä palveluilla.			
Tavoite	Toteutuminen	Kunnan arvio	Tarkastuslautakunnan arvio
Yksityisen varhaiskasvatuksen osuus palvelusta on 25–27 %.	Yksityisen varhaiskasvatuksen osuus palvelusta oli 23 %.	-	-
Strateginen tavoite: Panostamme kestäväan talouteen, yhteistyöhön ja osaamiseen			
Tavoite	Toteutuminen	Kunnan arvio	Tarkastuslautakunnan arvio
Kunnallisten päiväkotipaikkojen käyttöaste on vähintään 98 %.	Kunnallisten päiväkotipaikkojen täyttöaste oli 92,2 %.	-	-
Lakisääteinen varhaiskasvatuksen henkilöstön kelpoisuusaste (myös yli 5 kk sijaiset) on 90 % kunnallisessa päivähoidossa.	Varhaiskasvatuksen opettajat: 73 %. Varhaiskasvatuksen lastenhoitajat 57 %.	-	-
Asiakastyytyväisyys vähintään hyvällä (3) tasolla.	Asiakastyytyväisyys oli 4,3.	++	++

Ruotsinkieliset opetuspalvelut

Strateginen tavoite: Edistämme kuntalaisten hyvinvointia laadukkailla, kuntalaislähtöisillä ja kustannustehokkailla kaksikielisillä palveluilla.			
Tavoite	Toteutuminen	Kunnan arvio	Tarkastuslautakunnan arvio
Oppilas- ja opiskelijahuollon henkilöstö vastaa asiakkaiden kyselyihin 100 %:sti lakisääteisten aikarajojen puitteissa.	Oppilas- ja opiskelijahuollon henkilökunta on pystynyt vastaamaan asiakkaiden kyselyihin lakisääteisten aikarajojen puitteissa 100 %:ssa tapauksista vuonna 2022. Tarkastuslautakunnan arvion mukaan tilinpäätöksessä on raportoitu, että tavoite on saatu toteutettua.	-	++
Kaikille perusopetuksen päättäneille alle 18- vuotiaille oppivelvolliselle on osoitettu opiskelupaikka 2. asteen oppilaitoksessa, TUVA-koulutuspaikka tai muu koulutuspaikka, jossa suoritetaan oppivelvollisuutta.	Tavoite saavutettiin 100 %.	++	++
Kaikki perusopetuksen päättävät saavat päättötodistuksen	Päättötodistuksen saajien osuus 100 %.	++	++
Digilandet- hankkeen jatkaminen ja kehittäminen esim. yrittäjälinjalla oleville lukio-opiskelijoillemme sekä suomenkielisen opetustoimen oppilaille (Digiaitta). Toteuma 100 %	Tavoite saavutettu 100 %	++	++
HINKU- toiminnan tavoitteiden integrointi koulujen kestäväan kehityksen suunnitelmiin.	Tavoitteesta saavutettu 80 %.	-	-

6.4 Yhdyskuntatekniikan palvelualue

Yhdyskuntatekniikan lautakunta

Strateginen tavoite: Elinvoimainen ja erottuva Kirkkonummi, kunnan kasvu 1 - 1,5 % vuosittainen väestönkasvu			
Tavoite	Toteutuminen	Kunnan arvio	Tarkastuslautakunnan arvio
Asemakaavoituksen MAL-tavoitteiden toteutuminen (hyväksytytjen asemakaavojen asuntokerrosala liki 40 000 kem2 ja MAL 2019 -suunnitelman ns. ensisijaisille maankäytön alueille sijoittuu 90 % asuntokerrosalasta)	Vuoden aikana ei hyväksytty asumisen asemakaavoja. Useita kaavoja valmisteltiin hyväksymiskäsittelyyn (mm. Läntinen Gesterby, Kvis, Pohjois-Jorvas ja Mustikkarinne).	-	-
Pientalojen ja rivitalojen osuuden lisääminen vähintään 20 % vuoden 2021 tilinpäätöksestä.	Hyväksymiskäsittelyyn valmisteltavista asumisen asemakaavoista valtaosa oli pientalovaltaista.	-	-
Pitkän aikavälin tavoitteena on 50 luovutettua omakotitonttia sekä tuottajamuotoisten tonttien rakennusoikeus 5000 k-m2 vuodessa.	Omakotitontteja myytiin 4 kpl. Tuottajamuotoisia asuntotontteja myytiin 3055 k-m2. Tarkastuslautakunnan arvion mukaan tavoitteeseen nähden toteumat ovat jääneet tavoitteesta merkittävästi, jonka tarkastuslautakunta on arvioinut tavoitteen ei toteutuneeksi.	+	-
Joukkoliikenteen käyttäjämäärien kasvu	Käyttäjämäärät (nousut) vuonna 2022/niiden muutos verrattuna vuoteen 2021: Lähijunaliikenne: 1 416 000 / +30,5 % Kirkkonummen sisäiset bussilinjat (ml. Siuntion linjat 181 ja 182): 399 000 / +40,0 % Kirkkonummen seutulijat: * 1 868 000 / +71,8 % Kirkkonummen U-linjat: 428 000 / +59,7 %	++	++
HSL:n kuntaosuuden laskeminen siten, että kunnan subventioaste on alle 50 %.	Kunnan joukkoliikenteen subventioaste oli 31,9 % vuonna 2021 ilman edellisvuosien yli-/alijäämää. Kirkkonummen kuntaosuudeksi arvioidaan olevan ilman yli-/alijäämää 40,9 %. Lopullinen subventioprosentti selviää HSL:n tilinpäätöksestä keväällä 2023.	++	++
Strateginen tavoite: Kestävä talous. Investointihankkeiden kustannusten seurannan tehostaminen			
Tavoite	Toteutuminen	Kunnan arvio	Tarkastuslautakunnan arvio
Tehostetaan asemakaavoituksen ja kunnallistekniikan yhteensovittamista. Suunnittelussa hyödynnetään oikea-aikaisia ja -laajuisia maaperätutkimuksia. Investointien toteutumia seurataan aktiivisesti.	Merkittäviä, yli 10 %, kustannusarvion ylityksiä ei toteudu kunnallistekniikan investointihankkeissa (kyllä/ei). Talousarviovuonna toteutettavien kunnallistekniikan urakoiden lisä- ja muutostöiden määrä suhteessa urakkatarjoukseen noudattaa	-	-

Mittari: lisä- ja muutostöiden määrä on enintään 10 %.	maanrakennusurakoissa normaalia tasoa. Tilanne 31.12.2022: Vuoden 2022 aikana valmistui yksi urakka, jossa tavoite ei täyttynyt.		
--	--	--	--

Rakennus ja ympäristölautakunta

Strateginen tavoite: Elinvoimainen ja erottuva Kirkkonummi. Ympäristön- ja luonnonsuojelun korkean tason ylläpitäminen (Kirkkonummen kuntastrategia 2018–2021, Kirkkonummen ympäristöstrategia, elinvoimaohjelma)			
Tavoite	Toteutuminen	Kunnan arvio	Tarkastuslautakunnan arvio
Jättiputkia torjutaan vähintään 5000 m ² alueella. Veikkolan vesistöhanke ja Siuntionjoki 2030 – hankkeen jatkaminen ja toimenpiteiden toteutus. Virtavesien kunnostushankkeita ja vesiensuojelua tuetaan ja avustetaan vähintään 10 000 €:lla.	Jättiputkien torjuntaohjelmaa toteutettiin teettämällä torjuntaa suunnitelluissa kohteissa noin 2300 m ² :n alueella. Veikkolan vesistöhanke jatkettiin erinäisillä toimenpiteillä. Siuntionjoki 2030 –hanketta jatkettiin erinäisillä toimenpiteillä. Virtavesien kunnostushankkeita tuettiin 13 000 €:lla.	+	+
Asiakaskontaktiin vastataan 10 päivän sisällä. Rakennusluvut käsitellään keskimäärin 8 viikon (56 kalenteripäivän) sisällä.	Asiakaskontakteihin vastattiin keskimäärin 3,88 päivän sisällä. Uudisrakennuslupien, yhteensä 134 kpl, keskimääräinen käsittelyaika oli 46 kalenteripäivää alkuvuonna.	++	++

Toimitilapalveluiden lautakunta

Strateginen tavoite: Kestävä talous			
Tavoite	Toteutuminen	Kunnan arvio	Tarkastuslautakunnan arvio
Vuoden aikana myydään ja puretaan 5000 m ² C salkun kiinteistöjä	Myydyt: yhteensä 1593m ² Puretut: yhteensä 2412m ² Tarkastuslautakunnan arvion mukaan tavoitteeseen nähden toteumat ovat jääneet tavoitteesta merkittävästi, jonka tarkastuslautakunta on arvioinut tavoitteen ei toteutuneeksi.	+	-
Strateginen tavoite: Palvelutuotannon järjestäminen asiakaslähtöisesti, tehokkaasti ja joustavasti			
Tavoite	Toteutuminen	Kunnan arvio	Tarkastuslautakunnan arvio
Toimitilapalveluiden asiakastytyväisyys on hyvällä tasolla.	Asiakastytyväisyyskyselyt suoritettu puhtaus- ja ruokapalveluissa. Puhtauspalvelut: keskiarvo yli 3 ja puhtaustasovaatimusten sekä palvelukuvausten mukaiset. Ruokapalvelut: asiakastytyväisyys oli hyvällä tasolla.	+	+

Strateginen tavoite: Terveelliset, turvalliset ja toimivat tilat kunnan palveluille, omaisuuden arvon säilyttäminen			
Tavoite	Toteutuminen	Kunnan arvio	Tarkastuslautakunnan arvio
Toimitilojen investointiohjelma muodostetaan päivitetyn palveluverkkosuunnitelman mukaisesti ja investoinnit toteutetaan talousarvion mukaisesti.	<p>Palveluverkkosuunnitelman päivitys on käynnissä.</p> <p>Toimitilojen ylläpito- ja rakennuttamis- palvelujen henkilöstöpula vaikeutti investointiohjelman toteuttamista.</p> <p>Tarkastuslautakunnan arvion mukaan ei ole riittävästi raportoitu tilinpäätöksessä, jotta voidaan todentaa, että tavoite on edes osittain toteutunut.</p>	+	-
Rakennusten korjausvelka ei kasva ja vuosikorjaukset toteutetaan oikea-aikaisesti ja suunnitelmallisesti.	<p>Rakennuskannan PTS- suunnittelun kehittäminen on edelleen käynnissä. Suunnitelma kirjataan suoraan huoltokirjajärjestelmään.</p> <p>Tarkastuslautakunnan arvion mukaan ei ole riittävästi raportoitu tilinpäätöksessä, jotta voidaan todentaa, että tavoite on edes osittain toteutunut.</p>	+	-

6.5 Kirkkonummen Vuokra-asunnot Oy

Kirkkonummen Vuokra-asunnot Oy			
Tavoite	Toteutuminen	Kunnan arvio	Tarkastuslautakunnan arvio
Puurakentamisen osuus kasvaa ja hiilijalanjälki pienenee.	<p>Kaikki KV-A Oy:n omistamat kiinteistöt ovat olleet 2022 alkaen hiilineutraaleja sähkön ja lämmityksen osalta.</p> <p>Masalaan valmistui 1.6.2022 puukerrostalo (85as) ja suunnitteilla Juhlakallion puutalohanke.</p> <p>Hiilijalanjäljen arviointi tehdään aina ennakolta ja tapauskohtaisesti.</p> <p>Tarkastuslautakunnan arvion mukaan ei ole riittävästi raportoitu tilinpäätöksessä, jotta voidaan todentaa, että tavoite on toteutunut. Tavoitteen toteutumisen arvioimiseksi olisi tullut esittää tarkempaa tietoa paljonko puurakentamista on ollut vuonna 2021 ja 2022 ja mikä on hiilijalanjäljen kokonaismäärä vuosina 2021 ja 2022.</p>	++	-
Uudiskohteet 100 % esteettömiä KVA Oy / Vuokra-asuntojen käyttöaste vähintään 98 %	<p>Peruskorjaus- ja uudiskohteet toteutetaan esteettömänä, aina niin paljon kun ne on mahdollista toteuttaa.</p> <p>2022 keskimääräinen käyttöaste oli 97,8 %.</p>	+	+

Arvioinnin yhteenveto

Yhteisissä palveluissa oli asetettu 7 toiminnan tavoitetta. Yksi tavoitteista toteutui, kaksi ei toteutunut ja neljä toteutui osittain. Tilinpäätöksessä esitettyihin arvioihin verrattuna tarkastuslautakunta oli yhden tavoitteen osalta eri mieltä kunnan arvioon nähden. Tämä liittyi kuntalaisten yhteydenottojen vasteaikojen nopeutumiseen, josta ei ollut riittävästi kerrottu tilinpäätöksessä.

Perusturvan palvelualueelle oli asetettu neljä toiminnan tavoitetta. Tilinpäätöksessä esitettyihin arvioihin verrattuna tarkastuslautakunta oli kaikkien tavoitteiden toteutumisen osalta eri mieltä kunnan arvioon nähden. Tarkastuslautakunta arvioi kolme tavoitteista osittain toteutuneeksi ja yhden tavoitteen ei toteutuneeksi, koska tilinpäätöksessä ei ollut riittävästi raportoitu toimenpiteiden toteuttamisesta, jotta tavoitteiden toteutuminen olisi voitu todentaa.

Vapaa-aikapalveluissa oli asetettu yhteensä 8 toiminnan tavoitetta, jotka tarkastuslautakunta arvioi kaikki kunnan arvioiden tavoin toteutuneeksi. Tarkastuslautakunta kiinnitti arviossaan huomiota tavoitteiden laatuun ja erityisesti siihen, onko tavoitteen asettamisessa otettu riittävästi huomioon vapaa-aikapalveluiden tekemän työn vaikutus kuntalaisten hyvinvointiin.

Suomenkielisen varhaiskasvatuksen ja opetuksen palveluissa oli asetettu yhteensä 9 toiminnan tavoitetta, joista tarkastuslautakunta arvioi 5 toteutuneeksi, yhden osittain toteutuneeksi ja kolme ei toteutuneeksi. Tilinpäätöksessä esitettyihin arvioihin verrattuna tarkastuslautakunta oli kahden tavoitteen osalta eri mieltä kunnan arvioon nähden.

Ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen ja opetuksen palveluissa oli asetettu yhteensä 9 toiminnan tavoitetta, joista tarkastuslautakunta arvioi 5 toteutuneeksi ja neljä ei toteutuneeksi. Tilinpäätöksessä esitettyihin arvioihin verrattuna tarkastuslautakunta oli yhden tavoitteen osalta eri mieltä kunnan arvioon nähden. Tarkastuslautakunta arvioi tilinpäätöstiedoissa esitetyn perusteella, että tavoite oli saatu toteutettua, kun kunnan arvio oli, ettei sitä ollut saatu toteutettua.

Yhdyskuntatekniikan palvelualueella oli asetettu yhteensä 11 toiminnan tavoitetta, joista tarkastuslautakunta arvioi kolme toteutuneeksi, kaksi osittain toteutuneeksi ja 7 ei toteutuneeksi. Tilinpäätöksessä esitettyihin arvioihin verrattuna tarkastuslautakunta oli neljän tavoitteen osalta eri mieltä kunnan arvioihin nähden.

Kirkkonummen Vuokra-asunnot Oy:lle oli asetettu kaksi toiminnan tavoitetta, joista tarkastuslautakunnan arvion mukaan yksi on toteutunut osittain ja toisen tavoitteen osalta ei ollut riittävästi raportoitu tilinpäätöksessä, jotta olisi voinut todentaa tavoitteen toteutuneeksi.

Tavoitteiden asettamiseen ja toteuttamisen kuvaamiseen on panostettu. Suuri osa toiminnan tavoitteista on asetettu siten, että niistä on pääteltävissä tavoitetaso ja mittarit määritetty. Myös suunniteltuja ja tehtyjä toimenpiteitä on listattu selkeästi tavoitteiden kuvauksiin.

Tarkastuslautakunta toteaa, että toiminnan tavoitteilla edistetään kunnan strategian toteuttamista ja ne ilmentävät toimialan tekemän työn vaikuttavuutta kuntalaisten hyvinvointiin. Tämä on hyvä pitää mielessä, kun tavoitteita asetetaan ja niiden toteutumista tilinpäätöksessä kuvataan.

7. Arviointivuoden painopistealueet

7.1 Kunnan henkilöstö

Kirkkonummen kunnan uusimman strategian 2022–2023 mukaan ”Kirkkonummen kunta on haluttu ja pidetty työpaikka. Osaava henkilöstö on mukana muutoksessa ja voi hyvin työssään”.

Nykytilaa kartoittavat toimet

Kunnassa toteutettiin vuonna 2022 vuosittainen työhyvinvointikysely, sekä erillinen kysely esihenkilöille. Työhyvinvointikyselyyn vastasi 61,9 % työntekijöistä ja esihenkilökyselyyn vastasi 82 % esihenkilöistä.

Työhyvinvointikyselyn parhaimpia tuloksia olivat, että työntekijät ovat selvillä työyksikön tavoitteista, työntekijän ja esimiehen välillä vallitsee luottamuksen ilmapiiri sekä työntekijä voi käyttää tietojaan ja taitojaan monipuolisesti. Heikoimmat tulokset kohdistuivat ajan riittämättömyyteen työtehtävien tekemisessä, organisaation johtamistapaan sekä johtamisen avoimuuteen.

Esihenkilökyselyn parhaimpia tuloksia olivat sitoutuminen nykyiseen työhön, esihenkilöt ovat mielestään hyvin perillä alaistensa työhyvinvoinnista ja työkyvystä sekä esihenkilön osaaminen on sopivaa suhteessa työn vaatimuksiin. Esihenkilökyselyssä kehittämiskohteita olivat työnantajan palkitsemiskäytännöt, oman osaamisen kehittämiseen käytettävä aika, organisaation johtamistapa ja esihenkilöille suunnattu viestintä.

Esihenkilötyötä on kehitetty vuoden aikana mm. siten, että esihenkilöiden itsensä johtamista on tuettu ja esihenkilöitä on säännöllisesti koulutettu. Lisäksi on käynnistetty kuukausittainen esihenkilökahvit -tilaisuus. Kunnassa ei arviointihetkellä (syksy 2022) ole käytössä kuntatasoista henkilöstöjohtamisen valmennusta. Henkilöstöjohtamisessa onnistumista pyritään edesauttamaan ohjeiden ja toimintamallien kehittämisellä ja tiedotuksen lisäämisellä.

Merkittävimmät haasteet

Merkittävimpiä kunnan henkilöstöjohtamisen tunnistamia haasteita ovat suuri vaihtuvuus, rekrytointihaasteet, joihin liittyy kova kilpailu osaajista, resurssien riittävyys, henkilöstön jaksaminen ja muutosjohtamisen tärkeys.

Palvelualueilla henkilöstöön liittyviä merkittävimpiä haasteita on koettu hieman eri tavoin, mutta yksi yhteinen tekijä heijastuu kaikkien toimialojen toimintaan ja se on rekrytointihaasteet. Sivistys- ja vapaa-ajan palvelualueella osaamistarvetta on kohdistunut pandemian seurauksena hyvinvointi- ja oppimisvajeiden parantamiseen. Perusturvan palvelualueella hyvinvointialueuudistus on työllistänyt henkilöstöä vuoden 2022 aikana. Konkreettisenä esimerkkinä resurssien riittämättömyydestä on yhdyskuntatekniikan palvelualueella, jossa kolmessa merkittävässä talonrakennusinvestoinnissa henkilöstövajeen johdosta hankkeiden valmisteluja ei ole saatu toteutettua suunnitellussa aikataulussa. Kunnan henkilöstöjohtamisen tarkastuslautakunnalle esittämän katsauksen perusteella yhdyskuntatekniikan useassa yksikössä on vuoden aikana ollut henkilöstön vaihtuvuutta ja auki olleisiin tehtäviin on saatu vähän tai ei lainkaan päteviä hakijoita. Yhdyskuntatekniikassa erityisesti henkilöstön vaihtuvuus, rekrytointihaasteet ja näistä aiheutunut resurssipula kuormittavat henkilöstöä ja erityisesti esimiehiä. Esimiesten kuormitukseen on kiinnitettävä huomiota.

Kehittämistoimet vuonna 2022

Vuonna 2022 henkilöstön kehittämisen painopisteinä ovat olleet hyvinvointialueelle siirtymisen valmistelut, toimintatapojen tarkastelu ja muuttaminen toimintaympäristön vaatimusten mukaisiksi ja rekrytointin

kehittäminen. Kunnan henkilöstöyksikössä on työn alla tai käynnistymässä lisäksi palkitsemisen kokonaisuuden kehittäminen ja työhyvinvointiohjelman laadinta sekä Tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelman päivitys. Yhdyskuntatekniikan toimialalla on tehty ympäristönsuojelun toteuttama työyhteisön kehittämisprojekti ja sivistyksen ja vapaa-ajan palvelualueella on tehty kehittämistyötä, jossa hallinnon toimintatapoja, prosesseja ja työnjakoa sekä palvelujen ja henkilöstön johtamista on selkeytetty ja yhtenäistetty. Perusturvan esihenkilöt ja työntekijät ovat osallistuneet hankkeisiin Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus sekä Tulevaisuuden kotona asumista tukevat palvelut iäkkäille. Perusturvan palvelualueella toiminta on kohdistunut erityisesti hyvinvointialueuudistuksen muutostyöhön.

Arvioinnin yhteenveto

Työhyvinvointikyselyn tuloksena kehittämistarpeet kohdistuvat johtamiseen. Positiivista kyselyn tuloksena oli, että työn tekemisen raamit, eli tavoitteet, oman osaamisen hyödyntäminen sekä luottamus työntekijää kohtaan on koettu positiivisena. Esihenkilöille suunnatun kyselyn tuloksena kehittämistarpeet kohdistuvat niin ikään johtamiseen ja esihenkilöiden ohjaamiseen. Positiivista kyselyn tuloksissa oli, että esihenkilöt kokevat olevansa sitoutuneita työhönsä, heillä on hyvä näkyvyys alaisten työhyvinvointiin ja työkykyyn sekä he kokevat osaamisen olevan sopivaa suhteessa työn vaatimuksiin.

Merkittävimpänä kaikkia palvelualueita yhdistävänä haasteena on vaihtuvuus ja rekrytoinnin haasteet. Kunnassa on ryhdytty kehittämään rekrytointia.

Keskitetyn henkilöstöyksikön kehittämistoimien ohella palvelualueilla on itsenäisesti lähdetty kehittämään henkilöstöjohtamista.

Strateginen tavoite haluttuna ja pidettynä työpaikkana tunnistettuihin vaihtuvuuden ja rekrytoinnin haasteisiin nähden, vaatii systemaattisia koko kunnan tasoisia kehittämistoimia. Kunnassa ei ole arviointihetkellä henkilöstöjohtamista ohjaavaa politiikkaa/ohjelmaa/suunnitelmaa, johon olisi kirjattu kunnan strategiasta johdetut henkilöstön kehittämisen tavoitteet ja toimenpiteet, merkittävimmät tunnistetut strategiaan perustuvat osaamisvaatimukset, resurssitarpeet strategian näkökulmasta, osaamisen ylläpitämiseksi ja kyvykkyyksien säilyttämiseksi tehtävät panostukset jne. Tällainen suunnitelma tukisi henkilöstöjohtamista ja yhtenäistäisi esihenkilöille kohdistettua johdon tukea koko kunnan tasolla.

Tarkastuslautakunta suosittelee, että Kirkkonummen kunnassa laaditaan strategiseen tavoitteeseen kohdistettu henkilöstöohjelma, johon on kootusti kirjattu henkilöstön kehittämisen tavoitteita ja toimenpiteitä, joita kunnan johtamisessa tulee hyödyntää.

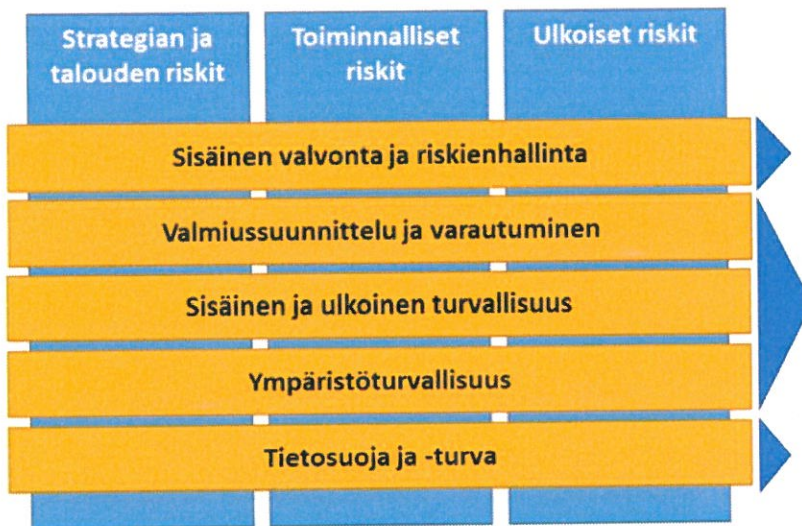

7.2 Riskienhallinta ja sisäinen valvonta

Riskienhallinta

Tarkastuslautakunta suositteli viime vuoden (2021) arviointikertomuksessaan, että kunnassa selvitetään riskienhallinnan nykytilaa, jonka avulla voidaan arvioida riskienhallinnan kehittämistarpeita ja -toimenpiteitä sisäisen valvonnan kokonaisuus huomioiden. Kunnan tarkastuslautakunnalle antaman vastineen (25.1.2023) perusteella riskienhallintaa on viety eteenpäin. Vuonna 2022 on päivitetty kunnan riskienhallinnan periaatteet ja sisäisen valvonnan ohjeet. Ohjeet on käsitelty ja hyväksytty kunnanvaltuustossa 16.5.2022. Vuoden 2023 talousarvioon (Talousarvio 2023, taloussuunnitelma 2024–2025) on sisällytetty strategisten painopisteiden näkökulmista tunnistetut riskit, niiden suuruudet sekä hallintatoimenpiteet. Tämän lisäksi valmisteilla on turvallisuuskokonaisuuden tiekartta, päivitettyinä kunnan valmiussuunnitelmat ja työpaikkojen riskien ja vaarojen arvioinnit ja tehtynä vuoden 2023 aikana digitaalisen turvallisuuden strategia.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeisiin on laadittu kunnan riskienhallinnan osa-alueet matriisi, joka on esitettyä kuvassa 6.

Kuva 6: Kirkkonummen kunnan riskienhallinnan osa-alueet

Tilinpäätöksessä on esitetty arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä. Kunnassa riskit jaotellaan yllä olevassa kuvassa esitetyn mukaisesti strategisiin ja taloudellisiin riskeihin, toiminnallisiin riskeihin sekä ulkoisiin riskeihin. Kuvassa 7 on esitetty tilinpäätöksessä esitetyt merkittävimmät riskit ja epävarmuustekijät.

Kuva 7: tilinpäätöksessä esitetyt kunnan riskit ja epävarmuustekijät.

Sisäinen valvonta

Tilinpäätöksen käyttötalousosassa on edellisten vuosien tavoin kirjattu sisäisen valvonnan kehittämisalue taulukon muodossa, joka on laadittu riskienhallinnan periaatteiden mukaisesti. Tarkastuslautakunta on todennut vuoden 2021 arviointikertomuksessa, että toimintakertomuksen käyttötalousosan sisäisen valvonnan suunnitelmat toimitelimitäin on laadittu riskienhallinnan periaatteiden mukaisesti ja tätä kuvausta olisi suositeltavaa laatia kaikista merkittävimmistä toimitelimitäin tunnistetuista riskeistä ei pelkästään kehittämisalueista. Kunta on tarkastuslautakunnalle antamassaan vastineessa todennut, että lautakuntien käyttösuunnitelmien laadinnassa vuonna 2023 on mukana talousarvion toteutumiseen liittyvien keskeisen riskien arviointi ja niiden hallintatoimenpiteitä kirjattuna.

Lisäksi tarkastuslautakunta on vuoden 2020 arvioinnissa suositellut, että kunnan kaikissa lautakunnissa käydään läpi sisäisen valvonnan ohjeet ja arvioidaan ovatko toimintatavat sen mukaisia. Kunta on tarkastuslautakunnalle antamassaan vastineessa todennut, että ohjeita ei ole käyty läpi yhtenäisellä tavalla lautakunnissa ja tämä on tarkoituksenmukaista tehdä esim. käyttösuunnitelman 2023 käsittelyn yhteydessä.

Arvioinnin yhteenveto

Kunnassa on tehty toimenpiteitä riskienhallinnan kehittämiseksi. Merkittävimpiä riskejä ja epävarmuustekijöitä on aiempia vuosia selkeämmin kuvattu tilinpäätöksessä ja talousarvion valmisteluun on otettu mukaan strategiaan tavoitteisiin kohdistuvien riskien arviointia ja hallintatoimenpiteiden kirjallista määrittämistä.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että päivitetty sisäisen valvonnan ohjeet käydään läpi lautakunnissa ja arvioidaan ovatko toimintatavat sen mukaisia. Näin varmistetaan osaltaan siitä, että kunnan toimintamenettelyt tukevat tavoitteiden sekä lakien ja määräysten mukaista toimintaa kunnassa.

7.3 Kirkkonummen vesi

Kirkkonummen Vesi-liikelaitos toteuttaa kunnan strategiaa erityisesti asiantuntijatyöpaikkoja houkuttelemalla ja nykyisiä työpaikkoja kehittämällä. Lisäksi liikelaitos tähtää korkeampaan tuottavuuteen. Investointeja tehdään rohkeasti kestävän kehityksen periaatteen mukaisesti.

Talouden tavoitteet

Kirkkonummen Vesi-liikelaitoksen valtuustoon nähden sitova tavoite on vuoden 2022 talousarvion tuloslaskelman mukainen tilikauden yli-/alijäämä. Kirkkonummen Vesi-liikelaitoksen tilikauden tulos oli 1,07 milj. euroa ylijäämäinen ja se ylitti talousarvion yhteensä 952 332 eurolla. Vesi-liikelaitokselle asetettu talouden tavoite toteutui.

Toiminnan tavoitteet

Kirkkonummen Vesi-liikelaitokselle oli asetettu kaksi toiminnan tavoitetta, jotka olivat

- Kirkkonummen Veden organisaation sisäiset ja ulkoiset prosessit on käyty perusteellisesti läpi ja kehitetyt toimintamallit on otettu käyttöön
- Vedenhankinnan kestävä ja kustannustehokkaat muutokset saadaan käyttöön. Verkostojen mittarointia kehitetään investoimalla verkoston virtaamamittaamalaitteistoon ja toimitettavan veden määrän seurantaan asentamalla etäluettavia vesimittareita (5 uutta verkostomittauspistettä ja asennetaan 800 etäluettavaa vesimittaria).

Organisaation sisäisiä ja ulkoisia prosesseja ei ole vuonna 2022 käyty läpi muilta osin kuin asiakaspalvelun ja verkostotiimin sisäisten prosessien osalta.

Vesimittareita vaihdettiin etäluettaviin yhteensä 284 kappaletta. Yksi verkostomittauskaivo asennettiin vesijohtoverkoston. Verkostojen mittarointia ei saatu kehitettyä tavoitteen kuvaamalla tavalla.

Merkittävimmät riskit ja niiden hallinta

Tilinpäätökseen (2022) on kirjattu kolme riskiä, jotka ovat suuruusluokiltaan merkittäviä ja suuria. Suurin riski on ohut henkilöstöorganisaatio, joka on altis toimintahäiriöille ja käyttösuunnitelmassa asetettuja tavoitteita ei kyetä toteuttamaan. Vuoden 2022 aikana riski osittain realisoitui, koska irtisanomisia esiintyi ja varahenkilöjärjestelyt eivät olleet riittäviä. Tämän seurauksena mm. toiminnan tavoitteita ei saatu toteutettua.

Investointien talousarvion toteutumien vaihtelut tai ylitykset toteutuivat osittain, koska investointien kokonaisbudjetti 4,5 milj. euroa toteutui vain 50,9 prosenttisesti (2,3 milj. euroa). Riskin seurauksena määrärahoja jäi käyttämättä. Investointimäärärahojen käyttämättä jäämiseen vaikutti kaavoista tai katusuunnitelmista tehdyt valitukset, jotka viivästyttivät investointien aloittamista. Hallintatoimenpiteenä on kehitetty investointien ennustettavuutta (ennustetaulukko) ja ajantasaista raportointia johtokunnalle.

Käyttötalouden määrärahat eivät riitä riittävään ylläpidon tasoon, jonka seurauksena korjausvelka kasvaa. Riski ei toteutunut, koska määrärahat riittivät ja tilikauden tulos oli ylijäämäinen.

Tarkastuslautakunta on arvioinnissaan selvittänyt Kirkkonummen Veden vesi- ja viemäriverkoston ylläpitoa ja esittää huolen vesihuoltoverkoston korjausvelan kasvamisesta ja painottaa tarvetta riittävien korjausresurssien varaamiselle sekä vesihuoltotekniikan että yhdyskuntatekniikan alueilla. Vuoden 2022 tahdilla esimerkiksi nykyisen jätehuoltoverkoston läpikäynti kestäisi 150 vuotta.

Arvioinnin yhteenveto

Kirkkonummen Vesi-Liikelaitoksen valtuustoon nähden sitova vuoden 2022 talouden tavoite toteutui.

Toiminnan tavoitteet eivät toteutuneet mm. henkilöstövajeen johdosta. Henkilöstön riittävyys on tunnistettu myös suurimmaksi organisaation riskiksi, joka toteutuessaan saattaa aiheuttaa mm. toimintahäiriöitä.

Kirkkonummen Vesi-liikelaitos toteuttaa kunnan strategiaa houkuttelemalla ja ylläpitämällä asiantuntijatyöpaikkoja kunnassa ja toteuttamalla investointeja kestävän kehityksen periaatteen mukaisesti.

Vesihuoltoverkoston korjausvelan kasvamisen ehkäisemiseksi riittäviin korjausresursseihin tulee kiinnittää huomiota niin ikään vesihuoltotekniikassa että yhdyskuntatekniikassa.

Tarkastuslautakunta suosittelee, että toimenpiteitä henkilöstöresurssien kuntoon saattamiseksi tehdään rekrytoinnin kehittämistoimilla ja organisaation pitovoimatekijöitä tunnistamalla ja kehittämällä.

Tarkastuslautakunta suosittelee, että varataan riittävät korjausresurssit sekä vesihuoltotekniikkaan että yhdyskuntatekniikkaan.

Kirkkonummella 3.5.2023

Kirkkonummen kunnan tarkastuslautakunta

Ulla Seppälä
puheenjohtaja

Jerri Kämpe-Hellenius
varapuheenjohtaja

Saara Mattero
jäsen

Matti Tanskanen
jäsen

Tuomo Tiitinen
jäsen

Sea Eklund
jäsen

Teppo Suontakanen
jäsen

Birkitta Salonen
jäsen

Katri Aula
jäsen